HUNYADY BÉLÁNÉ

FEJEDELMI KOLDUSASSZONY

A·MAGYAR·JÖVŐ·KIADÁSA·1924

Ez a kötet

A MAGYAR JÖVŐ KÖNYVTÁRÁNAK

(Szerkeszti: Gyomlay László.)

tizenkettedik száma.

A FEJEDELMI KOLDUSASSZONY

ELBESZÉLÉS LEÁNYOK RÉSZÉRE

IRTA

HUNYADY BÉLÁNÉ

BUDAPEST

A MAGYAR JÖVŐ IFJ. IRODALMI R. T. KIADÁSA

1924.

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28. (Nyomdaigazgató: Kohl Ferenc.

ELŐSZÓ.

Milyen volt a középkor embere?

Hogy ezt a könyvet megértsük, ismernünk kell a középkor emberének a lelkét. A középkor embere különbözik mitőlünk: más a temperamentuma, ízlése, világnézete, fantáziája.

Minél több könyvet olvasunk egy-egy kor irodalmi termékéből, annál tökéletesebb képet kapunk annak a kornak az embertipusáról. Az irodalmi művek *emberek* megnyilatkozásai: minden költeményben, novellában, drámában egy *ember* szól hozzám az *emberhez*. Egy vajúdó, fájó vagy örvendő, kicsorduló szív nyilik meg előttem s én bepillanthatok az érzések egy-egy piros szív-palotájába. A középkor szellemi termékeiből megtudom, hogy a XIII—XIV. század embere mit szeretett, mit gyűlölt; miért tudott lelkesedni, mit tartott fontosnak és mit mellékesnek.

A pszichológus számára alig van érdekesebb tanulmány, mint a középkor embertipusának a megrajzolása irodalmi emlékeink alapján.

A középkor emberében a *képzelőtehetség* nagyobb mértékben volt meg, mint bennünk. Szerette azt, ami különös, fantasztikus és szerette a kalandokat. «Nem a cselekedetek rugói, motivumai, hanem ma-

guk a cselekedetek érdekelték őt» — mondja Riedl Frigyes. A fantázia csoda-lámpájának a fényénél mindent lehetségesnek lát s nem kíváncsi a lélektani háttérre.

A középkor szive közelebb van az éghez, mint a mienk. Az ég minduntalan megnyilik az eleven hit szétcsattanó szárnyai előtt s az égi hatalmak minduntalan beleszólnak a földi élet nehézségeinek a megoldásába. A gót templomok égbetörő, szemet, szivet fölfelé irányító ívei tökéletesen kifejezik a középkor vallásos érzületét. E kivirágzott kőerdő karcsú oszloptörzsei az égig látszanak emelkedni s köztük a föld siralomvölgye s a mennyország fénybeolvadó szépségei közvetlenül összefonódnak. Az emberek lelkében a csodák szebbnél-szebb virágai feslenek ki. Isten csodával segíti az ő szentjeit. Ez az eleven hit a boldogság igazi forrása. Bennünk a filozófia számuma s a materiális élet nyomorusága megdermesztette ezt az élő hitet. Szomorú irígységgel nézzük a középkor emberét, akinek az életproblémáit az Istenben s az ő hatalmában való hit olyan könnyen megoldotta.

A középkori ember fölfogásában a természet az Isten akaratának a szolgája s a természeti erők : fa, állat, tűz, víz, nap, hold, csillagok — önként az erkölcsiség szolgálatában állanak. Gondoljunk csak Assisi szent Ferenc bájos legendáira, amelyekben a madarak a szenttel versenyt zengik Isten dicsőségét s a farkas meghajtja vad erejét és mohó éhségét a szent szelídsége előtt. A természet és csodavilág, ég és föld összefolyik a középkor embere előtt : s eligazítja őt az Istenbe vetett föltétlen bizalom.

A szinte emberfölötti vallási rajongás a középkor emberének a legjellemzőbb tulajdonsága. Az istени szeretet tüzében megolvad minden. Az anyagba burkolt modern lélek előtt szinte érthetetlen az a nagy heroizmus, amely a lovagokat s az apácákat egyformán jellemzi. A földi élet eltörpül a másik világgal szemben, annyira, hogy az emberi élet súlypontja nem itt lent, hanem a mennyországban van. Minden szenvedés, nyomor csak előkészíti az igazi boldogság útját. Ez a lángoló istenszeretet magyarázza meg azt a nagy önmegtagadást, azt a sok önkínzást, amit szent Erzsébet élettörténetében olvashatunk. A legszörnyűbb csapások után hálát ad az Úrnak. Mikor férje meghal, a fejedelmi kastélyából kiűzik s ő egy disznóólban húzza meg magát gyermekeivel együtt, elmegy a templomba s kéri a barátokat, énekeljék a *Te Deum*-ot érette. Megköszöni a szenvedést, mert a tüskés út vezet a mennyországba.

A középkor emberének a vérmérséklete, a temperamentuma a végletekben jár. Minden érzése forrponton van: a szeretete, rajongás, önfeláldozás, a haragja gyilkos és brutális. A legnagyobb jóság mellett a középkor mutatja föl a legnagyobb kegyetlenségeket. Csak így érthetjük meg, hogy a bölcs Kálmán király megvakíttatja Álmost és ártatlan kisfiát, Bélát. S ez a magyarázata annak a kegyetlen bánásmódnak, amelyben Erzsébetet rokonai részesítik.

Szent Erzsébet legendája az *Érdy-kódexben* maradt ránk. Megvan még az *Aurea Legendá*-ban (Voragoi Jakabtól) s innét vette át Temesvári Pelbárt is.

Radványi Kálmán.

«Aki fel nem veszi keresztjét és nem követ engem, nem méltó hozzám!»

Szent Máté ev. 10—30.

Királyi bíborban született. Édesatyja hatalmas, gazdag ország büszke uralkodója. Fényes királyi udvarból másik fejedelmi ház falai közé kerül, ahol első lesz a legelsők között.

Amíg fejedelmi vagyon és hatalom volt kezében, azt csak alamizsnaosztásra használta. Amíg dúskálhatott minden földi jóban, bőségben, fényben, pompában és ragyogásban, megvetette mindezt. Kereste az egyszerűséget, szegénységet, lemondást. Hivalkodást, gőgöt nem ösmert. Bíborpalástjával betakarta a rongyos koldust. Patyolatkezével megmosta a pokolvaras beteget.

Minden fölös idejét kórházában töltötte. Ott ápolta a szörnyű nyavalyásokat, tisztította a fekélyeseket, lefogta megtört szemét a haldoklóknak.

Minden jövedelmét szétosztotta. És nagy volt jóságos szívének öröme, ha segíthetett valamely embertársán.

És amikor az Úr szent akarata véget vetett földi boldogságának, amikor rajongásig szeretett férje elpusztult a Krisztus szent sírjáért megindított had-

járatban, megnyugodva fogadta a nagy csapást, mely összezúzta boldog családi életét.

Ezután jöttek, sorba jöttek az Úr nagy próbái. Kiűzték gonosz rokonai otthonából, három pici gyermekével.

Megtiltották mindenkinek, hogy ajtót nyisson előtte. Bolyongott éjnek sötét éjtszakáján téli dermesztő hidegben házról-házra, küszöbről-küszöbre, hogy bár egy éjtszakára fogadnák be kivert apró gyermekeivel.

Ott, ahol annyi teménytelen jót cselekedett, ahol tán nem is volt emberi teremtmény, aki jóságos szíve irgalmát meg ne ösmerte volna, megtagadta őt mindenki.

Hogy zokogott az üldözött özvegy esdeklő hangja a néma éjtszakában:

— Adjatok szállást gyermekeimnek! Krisztus szent nevére kérlek!

És süket fülekre talált a könyörgés. Rideg szívek jégpáncélja verte vissza a kérő szót.

A fejedelem özvegy felesége, három apró árvája sertésólban lakott hetekig, hónapokig.

A fejedelem özvegy felesége, a magyar király leánya, aki rokonságban volt Európa majd minden királyi családjával, kínos hetekig, gyötrelmes hónapokig, hosszú évekig a két keze munkájával tartotta el magát és árva csemetéit.

És amikor bezárultak előtte az emberszívek, amikor ő, aki csakis az irgalmasságnak élt, megösmerte az emberi gonoszságot, kárörömet, rosszakaratot egész pokoli mivoltában, hálatelt szívvel kiáltott fel:

— Szeretsz engem én Uram Jézusom, mert hiszen ily súlyos csapásokkal látogatsz! . . .

. . . Királyi bíborban született és daróc vezeklőköntösben, szőrkötéllel derekán halt meg. Márványos, aranydíszes, soktornyú várkastély volt az otthona és vályogfalú, nedves, földes kunyhóban lehelte ki lelkét, mérhetetlen szenvedések és sanyargások közepette.

Királyi atyja hívta haza palotájába, ahol pompa és kényelem várta.

A német birodalom hatalmas uralkodója felajánlotta gyémántos koronáját, cserélje fel gyászos özvegyi fátyolával.

Előkelő, dús lovagok kínálták fel várkastélyukat lakóhelyül. Asztalukat, szolgaszemélyzetüket kényelmére.

És ő szelíden, határozottan visszautasított minden segítséget, mondván:

— Az Úrnak tetszett az ő alázatos szolgálójának szegénységet, elhagyottságot, fárasztó küzködést kiosztani. Légyen az ő szent akarata szerint . . .

. . . Feltolakodik ajkunkon a kérdés:

Miért, miért tűrte, szenvedte, sőt kereste ő mindezt?

Miért, hogy királyok ivadéka a két keze szorgos munkájával akarta életét tengetni?

Miért, miért vezekelt, bőjtölt, alázatoskodott büszke fejedelmek sarja, úgy, miként az útszéli koldusasszony?!

. . . Azért, hogy az Úristen az ő szent nevéhez fűzötten számtalan csodával bizonyítsa: mily kedves volt előtte a fejedelmi koldusasszony.

Azért, hogy az Úristen dacos és hitetlen emberszívekben a kézzel fogható, szemmel látható, késő évszázadokon át hiteles írásokban fennmaradó csodatettek által halhatatlanná tegye alázatos leánya nevét.

Azért, hogy késő évszázadok tévelygő gyermekei, amikor megkönnyezik gyötrelmes élete folyását, lelkükben megtisztuljanak és megigazuljanak.

Azért, hogy gőgös, dacos, hivalkodó emberi mivoltunk ráeszméljen az evangéliumi szent szavak örök és győzelmes igazságára:

«*Elmúlik gyönyöreivel a világ, de aki Isten akaratát cselekszi, az örökké él . . .*» Szent János apostol I. lev.

I. Az ájtatos szívű gyermek.

Üde, smaragdszínű pázsiton néhány gyermekleányka játszadozik. Vidáman futkosnak, nagyokat kacagnak, boldogan örülnek a ragyogó napsugár édes tavaszi verőfényének.

A gyermekek öltözéke dísztelen gyapjú újjas, ráncos szoknyácska. Egy kivételével mind mezítláb topog a zöldbársony gyepszőnyegen.

Az, akinek piros szattyántopánkába van szorítva a lába, fényes öltözékével úgy válik ki társnői közül, mint a pompás fehér hattyú a libák sorából.

Feltűnően szép leányka. Van valami az édes, szelíd arcában, ami lebilincseli a szemlélőt. Ha nem viselne bársony köntöst, akkor is elárulná testtartása és viselkedése a fejedelmi származást.

A leánykák lapdáznak. Ide-oda röpül a színes szövetből készült lapda.

— Aki tízszer egymásután elfogja, jutalmat kap! — kiáltja a fényes öltözetű gyermek és kipirult arccal fut a lapda után.

A játszótársak felkacagnak. Mintha sok apró csengetyű szólna a kertben.

Egyik, élénkszemű, pergő nyelvű lányka gúnyosan felkiált.

— Tudjuk már minő jutalom lesz az! Erzsébet hercegkisasszony megengedi, hogy tíz Üdvözletet vagy Miatyánkat mondhat a nyerő. Ilyen jutalomból nem kérünk ám!

A hercegkisasszony meglepve nézi a gúnyosan kacagó gyermekeket. Lelkes, derűs kék szeme, mely olyan, mint a tiszta nyári égbolt, elborul.

— Úgy ám, hercegkisasszony — bigyeszti fel egy másik leányka piros szájacskáját. — Nem imádság, de jó mézeslepény vagy piros alma kellene nekünk, nem imádság! Bizony ilyenfajta jutalomért érdemes csak versenyezni!

— Hát tinektek inkább nyalánkság kell, mint az Úristennek tett szolgálat? Hogyan lehet ez, leányok? — mondja Erzsébet és arca visszatükrözi megdöbbenését.

A leánysereg mint pajkos verébhad rebben szét. Futva indulnak a lombok sűrején át látszó épület felé. Az egyik még vissza kiált:

— Csak imádkozzon magába! Csókolja a kápolna küszöbét! Boruljon térdre, amíg jól esik! Mink bizony más mulatságot keresünk!

A gyermekleány elkomorodik. Két szép szeméből lassan két könnycsepp szivárog elő és mossa végig rózsás arcocskáját. Megkeresi a lapdáját. Egy pillanatig szomorúan néz a távozó játszótársak után, akik cserbenhagyták. Aztán hirtelen felderül az arca.

Megy szaporán, szinte futva a magas fák felé, ahol a sötétzöld tölgykoronák felett aranyozott kereszt csillog a szikrázó napfényben.

Ott van a fejedelmi vár udvari kápolnája. Erzsé-

bet királykisasszony mint oly sokszor, most is csak oda tart, ha kis szívét bánat vagy szomorúság nyomja. Ott az évszázados fák néma csendjében a repkénnyel és borostyánnal befutott ódon falak között megvígasztalódik minden bánatában.

A kapu be van zárva. A gyermek gyenge keze nem tudja kinyitni a nehéz tölgyfakaput, melyet vaspánttal zártak el. Nagyon elszomorodik. Most búsul igazán. Hisz úgy vágyódott bemenni a Szűzanya édesen mosolygó képe elé. Úgy szeretett volna elbeszélgetni a Megváltó fehér márvány szobrával. Kis szívében annyi keserűség gyűlt fel. Milyen jó lenne mindazt kiönteni a szent falak között...

Erzsébet nagybúsan próbálgatja egyre a kilincset. Hiába, az csak nem enged. Hát letérdel a kőlépcsőre és néhány perc múlva mély ájtatosságba merül el.

A fák mögül fényes öltözékű, büszke tartású úrnő alakja válik ki. Erzsébettel csaknem egykorú lányka van vele. Az is díszes és drága ruhákat visel.

De van valami kellemetlen a gyermek arcán, ami a szép, szabályos vonásokat ellenszenvessé teszi. Gőg és felfuvalkodottság merevítik a szép gyermek üde arcát.

— Lásd anyám, — kiáltja bosszúsan, — úgye megmondtam, idebujik ez megint! Nincs neki másra gondja, mint az imádságra! Jaj, mennyi baj is van véle!

Zsófia hercegné — a thüringiai fejedelem hitvese — haragosan vonta össze büszke homlokát.

— Bizony atyád jobban tette volna, ha soha ide nem hozatja ezt a magyar leányt! Mennyi baj,

alkalmatlanság is van miatta. Már vagy egy óra hosszatt keresem mindenfelé. Ő meg itt lapul, mint a nyúl a fűben!

— Lizi! — kiált a gyermekre türelmetlenül — megint parancsom ellenére cselekszel! Nem meghagytam, hogy játszótársaiddal töltsd el a délutánt? Ismét idebujsz, ahelyett, hogy pajtásaiddal mulatnál!

A kis leány ijedten rezzent fel.

— Hisz játszódtam én, asszonyanyám! De kinevettek, itthagytak!

Ágnes hercegkisasszony gúnyosan nevetett:

— Úgy kell neked! Bizonyosan megint imádkoztatni akartad őket, igaz-e?

A kigúnyolt gyermek lehajtotta fejét:

— Hát tehetek-e arról, hogy énnékem az imádság százszor kedvesebb minden játéknál?

II. Elszakítva a szülői háztól.

II. Endre magyar király leánykája alig volt még négyesztendős — 1211-et írtak akkor —, amikor édes szülőitől meg kellett válnia.

Talán kegyetlenségnek ítéljük az akkori idők szokását, hogy a kis királyi leánykákat egészen zsenge korukban eljegyezték más fejedelmi gyermekekkel. Aztán a picike menyasszonyt szekérre rakták és elvitték jövendőbeli ipa udvarába. És ott nevelkedett fel, távol a szülői ház védőfalaitól. Távol az édesanya becéző kezétől, dédelgető szeretetétől.

Dehát a középkorban ez így volt divatban és volt is benne sok üdvös gondolat.

A két egymásnak szánt gyermek hosszú éveken keresztül együtt játszadozva nőtt fel. Az ártatlan kicsi szívekben kihajtott szeretetbimbó, mikorára felserdültek, széttéphetetlen kötelékké erősödött.

A pici Erzsébet királyleányért fényes öltözékű lovagok és előkelő főnemes asszonyok jöttek el messzeföldről Pozsonyba, a királyi palotába.

Thüringia nemes fejedelmének, Hermann őrgrófnak, követei voltak, akik az őrgróf legidősebb fiának a 11 éves Lajosnak kérték a kis királykisasszonyt feleségül.

Endre király és Gertrud királyné nagy kitüntetésnek vették ezt a kérelmet. A thüringiai fejedelem kiválóan híres és gazdag uralkodó volt.

Nagy ünnepségeket, három napig tartó vigalmat és lovagi tornákat rendeztek a követség tiszteletére.

Azután társzekerekre rakták a hercegkisasszony hozományát. Arany- és ezüstedények, násfák, boglárok, drágaköves gyűrük voltak a cifrán kifaragott ébenfaládikákban.

Sok bársony- és selyemruha, temérdek gyolcsfehérnemű, sőt mint régi feljegyzések bizonyítják: egy színezüst fürdőkád is volt azon a tíz társzekéren, mely a magyar király leányának kelengyéjét és kincseit vitte.

Vajjon elszorult-e szíve a csöpp leánykának, amikor édesatyja utoljára csókolta meg? Vajjon megérezte-e ártatlan lelke, hogy az a forró anyai ölelés, mely átfonja kis testét, igazán utolsó lesz az édesanyja kezétől?... Mert Erzsike ebben, a földi életben többé anyjával nem találkozott.

A jó kis Erzsike sokkal fiatalabb volt, semhogy teljes valóságában fel tudta volna fogni a válás fájdalmát.

Bizonyosan örült az utazásnak. Gyönyörködött a hat hófehér paripában, melyeket édesatyja utazószekere elé fogatott. Ilyen remek állatokat a német urak sohasem láttak.

Endre király mélyen meghatva búcsúzott el Erzsikétől. A követség vezetője: Vasila Walter lovag gyakran emlegette a király búcsúszavait:

— Lovagi becsületedre bízom gyermekemet, leg-

drágább kincsemet. Óvd és védjed őt, mintha a tied volna!

Walter lovag híven visszaemlékezett arra a meleg kézszorításra, mellyel megfogadta a magyar királynak, hogy oltalmazója lesz gyermekének.

Amikor Erzsébet életének szomorú fejezetei megkezdődtek, Walter lovag hű pártfogója volt. Sőt később Rudolf fiára hagyta ezt a kötelezettséget, aki szintén kardot rántott Erzsébetért, ha arra szükség kínálkozott.

Thüringia fővárosába, Eisenachba vitték Erzsikét, ahová többhetes fárasztó utazás után érkeztek meg.

A fejedelmi pár eléjük ment a város kapujáig. Hermann őrgróf boldogan szorította szívéhez a kis jegyest. Mert bizony alig remélte, hogy a magyar király elfogadja ajánlatát.

Ugyanis valami Klingshor nevű csillagász hívta fel a fejedelem figyelmét Erzsikére. Ez a tudós csillagász 1207-ben Marburgban tartózkodott. Egyszer, ahogy a csillagokat vizsgálja, felkiált:

— Látok egy új csillagot feltűnni Magyarországon, mely Thüringiára s innen az egész világra küldi szét sugarait. A magyar királynak ez éjjelen leánya született, akit fejedelmünk fia fog nőül venni. És ez a gyermek szentsége és alázatossága által megörvendezteti és megvigasztalja az egész keresztény világot.

Hermann őrgróf megtudva ezt a jóslatot, nem nyugodott mindaddig, míg Erzsikét udvarába nem hozatta. Ezért örült annyira a derék fejedelem, hogy kérését nem utasították vissza.

Erzsikét megérkezése után nyomban eljegyezték

Lajos herceggel, aki rendkívül kedves, eszes és tetszetős külsejű fiú volt.

A kis magyar leányt nagy szeretettel vették körül. A fejedelem felesége : Zsófia hercegné ugyan eleinte nem nagy örömmel fogadta ezt a házassági tervet. Ő nem kívánt idegen hercegnőt menyének. De férje akaratával nem ellenkezhetett, hát anyai öleléssel fogadta a kis idegent.

III. Szomorú gyermekkor.

Erzsébetet már kicsi gyermekkorában elő akarta az Úr Jézus készíteni a nagy szenvedésekre. Bizony nem valami rózsás sora volt az idegen házban. Sem Zsófia hercegné, sem két kisebb fia: Henrik és Konrád, de főleg Ágnes leánya nem igen szívelték az idegen gyermeket. Különösen a két hercegfiú haragudott rá, mert édesatyjuk mindenben előnyben részesítette velük szemben. Nem győzte dícsérni és jámbor, engedelmes magaviseletét példának állította az elkényeztetett, makrancos csemeték elé.

Édesatyjuk szigorú tekintete némileg megfékezte a gyermekek ellenszenvét. Hanem néhány év mulva a jó Hermann fejedelem, aki valósággal rajongott a szelíd és engedelmes gyermekért, hirtelen elhúnyt.

Ekkor aztán egyszerre megváltozott Wartburg várában, a fejedelmi család lakóhelyén minden. Alighogy a szigorú szemek, melyek annyi szeretettel és reménységgel simogatták körül a kicsi Erzsikét, örökre lecsukódtak, a vásott gyermekek utat engedtek gyűlöletüknek.

Bármit cselekedett ezentúl Erzsike, azt gúnyolták, ócsárolták. Amit lehetett, ellene tettek.

A kis leány természete szelíd és félénk volt, amit

még fokozott, hogy alig négyéves korában elszakították szülőitől. Emiatt aztán állandóan csúfolták őt.

Játék közben a pajkos fiúk, ha szerét tehették, jót taszítottak vagy csíptek rajta. Kis ruháját elszakították. Köténykéjét bemocskolták sárral. Játékait összerongolták.

Amikor a szigorú hercegné a gyermeket ezekért megdorgálta, kárörvendve kinevették.

Erzsike soha el nem árulta őket. Tűrte a szidást, sőt a büntetést is panaszszó nélkül. Már egészen zsenge korában különös tulajdonságok bontakoztak ki lelkében.

Sokszor az udvari cselédség is megsokallta már a testvérek állandó bosszantásait. Biztatták Erzsikét, panaszolja be őket a hercegné előtt.

— Nem, nem! — tiltakozott a leányka. — Mily nagy volna asszonyanyám szomorúsága, ha megtudná, milyen pajkos gyermekei vannak!

És tűrte szelíden, panasz nélkül apró zsarnokainak szeszélyét.

De idővel igyekezve kikerülni a bosszantásukat, ösztönszerűleg kereste a magányt. Az évszázados gyönyörű várkertben jó rejtekhelyek kínálkoztak az üldözött gyermeknek. A sűrű bokrok között óraszám meghúzódhatott.

Természetesen a magárahagyott, saját társaságára utalt leányka komolyabb, érettebb lett, mint hasonkorú társai.

Egészen kicsike, alig 5—6 éves volt, mikor lelkébe nagy ájtatosság költözött. Hisz oly gyakran keserítették meg. Ő ilyenkor Szűz Máriához, min-

denki anyjához fordult panaszaival távollévő édesanyja helyett.

Idővel legkedvesebb tartózkodóhelye a várkápolna lett, ahol a nap minden szakában meg lehetett találni.

Alig tudott olvasni — akkoriban csakis a fejedelmi és legfőbb rangú gyermekekkel ismertették meg a betűt —, legkedvesebb olvasmánya a zsoltáros könyv volt.

Lajos herceg, a jegyese hozta néki egyik utazásából. Erzsikének ezidőtől nem kellett más társaság.

Lajos különben nagy szeretettel vette körül kis menyasszonyát, akit mindig testvérének nevezett. De ő, mint a trón örököse, sokat utazott az országban szerteszét. És jóval idősebb is volt, semhogy játszótársa lehetett volna a lánykának. Inkább védelmezője, pártfogója volt. Persze ezt se nézték jó szemmel testvérei.

— Lajos jobban szereti az idegent, mint édes véreit! — mondták haragosan. És méginkább keserítették Erzsikét.

IV. Az édesanya borzalmas halála.

A leánykának, mióta a jó fejedelem elhúnyt, aki apja helyett apja volt, gyakran emésztette szívét a honvágy. Hisz oly picike volt, mikor idegen házba, idegen környezetbe került. Amint növekedett és felfogta sorsa mostohaságát, egyre fájdalmasabb epedéssel gondolt a szülői hajlékra.

A gondolatai mint gyorsröptű galambok szállták át a thüringiai fenyvesrengetegeken. Szálltak, szálltak a kék Duna partjára, Pozsony soktornyú várába. Gyakran ült a leányka egyik toronyablakban és nézett sovárgó, könnyes szemmel napkelet felé, ahol szép hazáját sejtette.

De még ezek a szerény örömök is szomorúságra fordultak, melyeket a szülői házból hozott édes emlékek idéztek fel lelkében.

Rettenetes szerencsétlenség történt az apai házban. Ha gondolatai ébrenlétben vagy álmában édesanyjához repültek, vér és gyilkos pusztulás dermesztette meg kicsi szívét.

Szent Erzsébet életéről igen sok hiteles feljegyzés van. Kortársai már életében megérezték, hogy rendkívüli teremtmény, akivel az Úr Jézusnak különös tervei és céljai vannak.

Rothe kanonok, a köztiszteletben álló főpap, aki Eisenachban élt, feljegyezte, hogy Erzsike nyolcéves korában megálmodta édesanyja gyászos elmúlását.

A gyermek egy éjjel szívtépő sikoltással, jajgatva ugrott ki ágyából. A melléje rendelt udvari dajka nem bírta lecsillapítani. Amikor látta, hogy a leányka szinte önkívületben egyre fájdalmasabban zokog, felköltötte a fejedelemnét.

Zsófia hercegné végre nagysokára lecsillapította az egész testében görcsösen remegő gyermeket. Az csak nehezen tudott szóhoz jutni. Végre elmondta, hogy borzalmas álma volt. Édesanyja jelent meg előtte holt-halványan. Bíborpalástja átlukasztva. Szívéből tőr markolata állt ki.

— Meggyilkoltak, édes leányom — szólt a királyné. — Most rettentően szenvedek bűneimért és elmulasztott jócselekedeimért. Kérd az Úristent, rövidítse meg kínjaimat. Vegye elégtételül borzalmas halálomat.

A jelenlévők között nagy megdöbbenést keltett a különös álom. Nagynehezen mégis megnyugtatták a kis leányt.

— Dőreség ilyet gondolni is — mondta a hercegné. — Édesanyád egészséges. Boldog gondtalanságban, vidáman tölti életét. Ugyan megszidna, ha tudná, milyen botorságokkal keseríted magad!

Erzsikét azonban nem lehetett megvigasztalni. Napokig halványan, révedező szemmel tévelygett a palotában. Majd minden szabad percét a kápolnában töltötte. Vagy szobájában térdelt a feszület előtt.

Alig néhány hétre a szörnyű álom után poros lovasember ügetett be a várkapun. Magyarországból jött, Endre király udvarából.

— Öltsön Erzsébet királyleány gyászruhát — mondta könnyezve. — Édesanyja nincs már az élők között. Gertrudisz királynét az elégedetlen nemesek meggyilkolták . . .

A kis leánynak ettől a naptól kezdve valami különösen fájdalmas kifejezés telepedett az arcára. Sok év telt el, míg Erzsikét valaki kacagni hallotta. A szeme mindig könnyfátyolos, a kedélye mindig borus, elmélázó volt.

Egyetlen vigasza most már igazán az imádság lett. Hiszen volt jó oka ájtatoskodni. Édesanyja lelkiüdvéért fohászkodott . .

V. Jámborságért dorgálás.

Husvét vasárnapjára harangoztak az eisenachi templomokban. Ezen a jeles ünnepen az özvegy fejedelemné a két leánykával a városbéli nagytemplomban készült nagymisét hallgatni.

— Öltsétek fel aranyhímes bársony rokolyátokat — szólt a leányoknak. — A koronátokat is tegyétek fel a fejetekre. Hadd lássa a nép, milyen pompával vonul a templomba a hercegi család.

Erzsike engedelmeskedett. Bár nem nagyon kedvelte a csillogást. Szivesebben viselte volna fakó gyászköntösét. A fájdalmas seb, amit édesanyja kegyetlen halála okozott, még mindig sajgott.

Hát mennek nagydíszesen végig a főutcán a nagytemplomba.

Zsófia hercegné violaszínű bársonyszoknyát, aranycsipkés brokátújjast viselt. Piros bársony palástját drágaköves boglár tartotta össze. Sötét haján a hercegi korona szikrázott. Hosszú uszályát két udvari apród vitte. Az apródok meggypiros köntösükben, vállig érő fürtös hajukkal igen tetszetős fiúk voltak.

A hercegné után lépkedett a két kis leány. Égszínkék selyempalást fedte derekukat. Mely alatt búzavirágszínű bársonyruhájuk suhogott. Mindkettőnek

kétágba fonva a dús haja. Homlokuk felett az ékköves aranykorona. Mögöttük a nagyszámú udvari kiséret és a díszes főurak, főasszonyok serege emelte a menet pompáját.

Hát bámulták is a jó polgárok a díszes felvonulást. Szájtátva csődültek össze az utakon.

A hercegnének, de még inkább Ágnes kisasszonynak nagy szívbeli örömet okozott ez a feltűnés. Mert bizony anya és leánya üresszivű és a világi hiúságok iránt igen fogékony volt.

A hercegi család a szentélyben foglalt helyet a koronás bársonyszékeken. Gőgösen feszítettek, míg Erzsike mindjárt térdre borult.

Az oltár felett Krisztus életnagyságú képe függött. A keresztrefeszítés borzalmas jelenetét ábrázolta a festmény.

Erzsike sokáig fájdalmasan szemlélte az Úr Jézus rettentő szenvedéseit. Majd hirtelen levette fejéről koronáját és letette maga mellé. Aztán arccal a földre borult és mély ájtatosságba merült el.

A hercegné szörnyen megbotránkozott. Előtte rettentő illetlenség volt Erzsike viselkedése. Indulatosan megrázta a karját és kifakadt:

— Micsoda új szokásokat akarsz elkezdeni? Nem tudsz egyenesen ülni, vagy térdelni? Úgy veted le magad, mint a koldusok vagy a hóbortos, vén apácák. Vajjon oly nehéz a koronád, hogy nem tudod tűrni a súlyát?

Erzsike felemelkedett.

— Kérlek asszonyanyám, engedj így maradnom! Az Üdvözítő tövis koronát viselt értünk. Nézd, minő véres csíkokat hasított szent homlokán? Hát

hogy pompázhatnék előtte ékköves, gyöngyös koronával ?

Alig értek vissza a várkastélyba, mely a város feletti magas hegyen emelkedett, Zsófia rátámadt durván :

— Tűrhetetlen vagy már a hóbortjaiddal ! Mindent másként cselekszel, mint ahogy a rangodbéli leányokhoz illenék ! Nem akarsz díszes ruhákat viselni. Örökön-örökké ez a kopott gyászruha rajtad !

— Hiszen édesanyámat gyászolom — szólt a leányka ijedten.

— De sok esztendő elmúlt anyád halála óta ! Innen-onnan nagy leány leszel. Emberek előtt se akarsz mutatkozni ! Ha ünnepség, vagy udvari lakoma van, mindig találsz kifogást, hogy elmaradhass !

Ágnes hercegnő gyűlölködve tüzelte anyját :

— Úgy ám, ha csak teheti leszalad a városba. Koldusok közé elegyedik. Akárminő ajándékot kap, viszi valamelyik rongyosnak ! A konyhán alig győzik előtte rejtegetni az ételeket. Elhordana mindent !

Erzsike szeliden védekezett :

— Annyi az éhező, nyomorgó ! Nem tudok dúslakodni, mikor annyi embertársamnak betévő falatja sincs !

— Elrejted ebédet is sokszor. Azt mondod : nem ehetnél ! Pedig jól tudom, valami öreg toprongyost szoktattál ide. Annak adod !

— Úgy bizony — zsörtölődött a hercegné haragosan — szegény férjem de bolondot cselekedett, mikor idehozatott. Lassan közeledik az idő, hogy fiammal összeházasítsunk. De minő fejedelemné lesz belőled ? Inkább való vagy te szolgálónak, mint uralkodó hercegnének !

Napról-napra hallani kellett az árvaleánynak ilyen és hasonló kifakadásokat. Zsófia hercegné valami világias, pompakedvelő leányt szeretett volna menyének. Ágnes meg épen haragudott rá ájtatosságáért és türelmes alázatosságáért.

Mint kígyók sziszegték körül Lajos herceget, hogy adja vissza Erzsikének mátkagyűrűjét.

— Nem való hozzád, fiam! Nincs benne semmi mindabból, ami egy fejedelemnét tündöklővé tesz — mondta az anyja.

— Klastromot csinál az udvarodból, belőled meg zsoltáros barátot! — ingerelte a húga. — Bizony legjobb volna mielőbb hazaküldeni Magyarországba.

— Unalmas a szomorú arcával. Megrontja minden mulatságunkat — mondták a hercegi fiúk.

A fiatal fejedelem, aki atyját követte a trónon, igazi testvéri szeretettel hajolt Erzsike felé. Bármit suttogtak körülötte, ő rendületlen maradt.

— Boldogult atyám szemelte ki Erzsébetet hitvesemül, az ő akarata szent előttem! — mondta, ha már túlságosan ingerelték. — Különben pedig szeretem őt igaz szívemből. Tudom jól, nála méltóbb nőt nem ültethetnék trónomra. Erzsébet feleségem lesz, ha eljő az ideje!

Lajos anyjának hiú és nagyravágyó természetét nem örökölte. Egész lénye atyjának szelid, jámbor természetére emlékeztetett. Amiért legjobban korholták jegyesét, az tetszett neki legjobban. Boldogan gyönyörködött a fejlődő leányka szelid alázatosságában. Örült mély vallásosságának, könyörületes szívének.

— Népem hálás lesz — mondta —, hogy ilyen fejedelemnét adok neki, aki tündöklő példája hazám minden leányának és asszonyának.

Ha korholták, gáncsolták Erzsikét, Lajos mindig megvigasztalta :

— Ne búsulj, testvérkém ! Nincs messze az idő, amikor senki sem bánthat többet. Anyám és testvéreim keservesen megfogják bánni mostani viselkedésüket !

VI. Oltártól a boldogság felé.

Zúgtak a harangok Eisenachban. Az összes templomokban megszólaltak a nehéz ércnyelvek, hogy hírül adják Thüringiának fejedelme házasságát.

Az idegen, kigúnyolt, örökké ócsárolt leány, aki oly sok éven át néma szelidséggel tűrte a sok bántást, ma mint fejedelmi ara lépett az oltár elé.

Gyalog vonult a jegyespár a nagytemplomba. A menyasszony arannyal átszőtt fehér atlaszruháján csillogó ékkövek pompáztak. De sokkal csillogóbbak voltak gyönyörű szemei, melyek szeretettel és hálával megtelve tapadtak jegyesére.

A fiatal fejedelem daliás külsejű, széparcú ifjú volt. Hullámos szőke hajfürtjei, aranyszínű szakálla pompásan illett fehér arcához, nefelejtskék szeméhez.

— Milyen gyönyörű pár ! — suttogta a város ünneplőruhás népe. Az utcára összesereglett polgárok meghatva üdvözölték a fejedelmi jegyespárt.

— Adja az Isten, hogy olyan boldogok legyenek, aminő szépek és kedvesek ! — hangzott fel a tömegből a jókívánság.

Egy öreg, reszkető anyóka utat tört a tömeg sorfalán.

— Adjon az Uristen annyi örömet és boldogságot,

amennyit Ti adtok népeteknek! — kiáltotta. Barnára aszottráncos karjait áldóan terjesztette ki a fiatalok fölé.

Erzsébet és Lajos örömsugaras arccal, mérhetetlen boldogsággal szivükben vonultak el a nép ujjongó sorfala között. Ha sejtette volna a délceg, ifjú fejedelem, mily igen-igen rövidre van néki kimérve a földi boldogság ideje . . .

Ha sejtette volna a tündérszép, ékszerekkel és gyöngyökkel teleaggatott, irigyelt és megcsodált menyasszony, hogy nagyon rövid idő múlva ezeken az utcákon, ahol most örömmámoros ünneplő tömeg szór selyemcipellője elé virágokat — mint kivert, üldözött koldusasszony fog bolyongani étlen-szomjan . . .

. . . A wartburgi ódon sziklavár a boldogság tanyája lett. A fiatal házaspár vídám arca felderített mindent és mindenkit. Mintha örökös tavasz járna a nyomukban, virágos jókedve lett mellettük minden embernek.

A házaspár szeretete szinte határtalan volt. Boldogtalannak érezték magukat, hacsak órákra is el kellett válniok. Ha a fejedelem rövidebb útra indult, Erzsébet lóháton követte. Vissza nem riasztotta se zordon időjárás, se eső, se hó. Minden fáradságra kész volt, csakhogy férjével lehessen.

Ha uralkodói hivatása hosszabb időre elszólították a fiatal herceget, Erzsébet levetette drága öltözeteit, fejét bekötötte sötét kendővel, teljesen elvonulva a világtól, csakis Isten szolgálatának élt.

Mikor aztán felvonták a büszke lobogót a vártoronyra, mely azt hirdette, hogy a fejedelem ott-

honában tartózkodik, a hercegné ismét rangjához illően öltözködött.

Bár igyekezett a férjével megosztani a trón fényét és kötelességeit, mégis egészen másként rendezte be életét, mint a rangjabeli uralkodónék.

Ha férjét tanácsosai és országnagyjai késő éjjelig lefoglalták, őt mindig imazsámolyán találta.

— Nem lesz-e sok a buzgóságból ? — kérdezte a fejedelem tréfásan.— Olyan igen sok bűnöd van, hogy annyit kell imádkoznod ?

Erzsébet szép, lelkes szemét férjére emelve mondta:

— Lehetek-e eléggé hálás az Úristennek, amiért ilyen nagy boldogságot adott énnékem ! ?

VII. A könyörületesség kedves az Úrnak.

Nagy udvari ünnepségre készültek Wartburgban. Lajos felkérte feleségét, hogy az ország színe-java előtt különösen díszes öltözékben jelenjen meg. Persze büszkélkedni akart a szép fiatal asszonnyal.

— Tudom, néked terhedre van a pompa — szólt a herceg. — De lásd, most külországi követek is vannak vendégeink között. Bizony megszólnának szerény öltönyöd miatt.

Erzsébet hát kikészítette legdrágább ruháját és hermelinszegélyű biborpalástját.

Nem szivesen öltözött díszesen. A lelke visszariadt a pompától. Tudta, hogy a hiúság nem tetszetős az Úr előtt. Különben megtalálta a módját, miként ellensúlyozza a fejedelmi pompát. A drága díszköntösök alá testére durva vezeklőövet kötött.

A szobalányok öltöztetik a fejedelemnét. Isentrúd leányasszony — aki első szobalánya és később meghitt barátnője volt, — eléje tartja a nagy ezüstkeretes tükröt.

— Nézd csak úrnőm, mily szép és tündöklő a te arcod ! Mily pompásan illik karcsú termetedre uszályos köntösöd ! — kiáltott fel elragadtatva.

A fejedelemné megdorgálta :

— Nem tudod jó leány, hogy hiú a pompa és csalárd a szépség ! Csak az Urat félő asszony a dicséretes.

Mielőtt lemenne az étkezőterembe, ahol már összegyűlt a vendégsereg, kiszaladt a konyhára. Meg akarta nézni, hogy szegényei részére nem felejtettek-e el főzni.

Mert naponta rendszeresen jártak ebédelni a fejedelmi konyhára Erzsébet szegényei. A fejedelem nem ellenezte. A jóságos Erzsébet pedig abban lelte legnagyobb örömét, ha szegényeit megvendégelhette.

Ahogy siet végig a folyosón, rettentően nyomorúságos ember állt eléje. Majdnem mezítelen volt. Valami rongyos foszlány takarta itt-ott a testét. A téli hidegben kékre-lilára váltan didergett.

— Krisztus irgalmára kérlek — könyörgött — segíts rajtam !

— Várj kissé, jó ember ! — szólt Erzsébet megrendülve. — Azonnal küldök alamizsnát.

A kéregető nem tágított. Átkarolta a fiatal asszony térdeit és rimánkodott :

— Úgy fázom ! Minden tagom jéggé dermedt. Nem bírom már a hideget ! Adj valami ruhát szépséges úrnő !

Erzsébet irgalmas szivét szörnyen bántotta, hogy nem tud azonnal segíteni. Néz tanácstalanul szerteszét, mit is adhatna a nyomorultra. Hiába csittítja a szerencsétlent, az még inkább könyörög :

— Krisztus nevében kérlek, ne engedd, hogy megfagyjak.

Erzsébet hirtelen leoldja válláról bíborpalástját és letakarja a koldust. Az persze boldogan oldalog el nagy hálálkodás között.

Hanem a jó hercegné most igen megzavarodott. Az akkori idők divatja szerint a nők csak palástban jelenhettek meg társaság előtt. Neki pedig — mivel ruházatára igen kevés gondot fordított — csakis ez az egy díszes palástja volt.

Megy vissza szomorúan a szobájába. Talán már meg is bánta kissé könnyelműségét. Elvégre a palást vagyont ért. Szerényebb ruhadarab is megfelelt volna az öreg koldusnak.

A férje többször üzen érte. A vendégeket nem lehet annyi ideig megvárakoztatni, hát maga megy Erzsébetért.

— Mi az édes testvér ? — így szólította egymást a fejedelmi pár. — Miért késel annyi ideig ?

Erzsébet félig nevetve, félig sírva mondja el a késés okát. A herceg megütközik :

— Hiszen szép, szép az irgalmasság, de látod, testvér, ezt mégsem kellett volna tenned ! Anyámnak igaza van. A te jóságod már könnyelműséggel határos . . .

A hercegné mélyen elszomorodott. Férje, aki minden jócselekedetét szívesen látta, soha nem beszélt ilyen szigorral.

— Oly igen nyomorult volt ! — védekezett félénken. — Te is megkönyörültél volna, testvérem, ha látod a kínjait !

— Persze, hogy megajándékozom, de nem ám a legdrágább ruhámmal ! — kiált Lajos bosszusan. Lásd, minő zavart okozol a késéssel ! Az étkeket felszolgálták. Vendégeink türelmetlenek. Keress hamar valamit, okvetlenül meg kell jelenned !

Erzsébet átszalad a szomszéd ruhatárba. Gondolja,

talán valamelyik köznapi palástja mégis megfelel. Ahogy belép a szobába, meglepve felkiált :

— Hiszen itt van a palástom !

És csakugyan ott függ a pompás ruhadarab. Az ékkövek szikráznak rajta vakítóan.

Kérdik a szolgákat, udvarhölgyeket : ki hozta vissza ? Nem tud arról senki semmit. Színét se látta egyik se a hercegné palástjának.

Lajos fejedelem megilletődve adja fel hitvesére a csodamód megkerült palástot. Erzsébet térdre borulva ád hálát az Úristennek, hogy kisegítette kínos zavarából.

Az udvarban egyhangú volt a vélemény, hogy csoda folytán került meg a köpeny. Az Úr Jézus meg akarta jutalmazni Erzsébetet irgalmas szivéért.

Később a fejedelemné ebből a palástból miseköntöst készített. Több évszázadon át őrizték azt az eisenachi templomban.

VIII. Csodálatos események történnek.

Egy más alkalommal is kínos helyzetbe került a jó Erzsébet öltözéke miatt. Ugyanis rendszerint szétbontotta ruháit és szegényeinek készített belőlük köntöst.

Bizony néha oly szegényes volt a ruhatára, hogy akármelyik polgárasszony se vállalja.

A wartburgi várba egy ízben vendégek érkeztek Magyarországból.

Abban az időben az aacheni dóm világhírű búcsujáróhely volt. Kegyes magyar főurak keresték fel, és mivel Thüringiát útbaejtették, el nem mulasztották az idegenbe szakadt királyleány meglátogatását.

Endre király üzenetet is küldött velük kedves leányának, akit nagyon szeretett volna látni.

A fejedelmi pár nagyon megörült a látogatásnak. Különösen Erzsébet. Hírt hallani a távoli szép hazáról, ahová olyan sokszor szálltak el gondolatai. Megtudni édesatyja hogylétét. Testvérei sorát. Hát készülődött is boldogan a kedves vendégek fogadására.

De egyszerre ugyancsak megszeppent. Ahogy szobalányával szemlét tart ruhái felett, ijedten látja, hogy selyem- és bársonyöltözékei közül egy

sincs a szekrényekben. Azokat többnyire szétnyirta. Részint a szegényeknek ruhát, részint templomi terítőket és palástokat készített belőlük.

Csak néhány sima, dísztelen gyapjúköntös lógott a fogasokon. Aminőket polgárasszonyok viselnek.

Bejön a fejedelem, hogy asztalhoz vezesse nejét. Csak eldöbben, ahogy meglátja.

— Igy akarsz-e a magyar urak elé lépni ? Miért nem öltöztél illően ? — kérdi.

— Édes testvérem, ne haragudj ! Most nincsen bársony rokolyám Sem selyempalástom. Majd csináltatok díszes ruhát. Most tán jó lesz ez is.

A fejedelem megharagudott.

— Ismét mindenedet elajándékoztad ? No, ez már mégis tűrhetetlen ! Anyámnak és testvéreimnek igazuk van ! Nem vagy te fejedelemnének való !

Erzsébet könnyekre fakadt.

— Hát olyan igen nagy az én vétkem, hogy nem kedvelem a pompát ?

— Nem kellett volna mindenedet elajándékoznod ! — bosszankodott a herceg. — Most atyádfiai meglátnak ilyen szegényes ruhákban, azt fogják hinni : nem tartalak rangodhoz illően. Atyád udvarában fösvénynek hiresztelnek. Jól tudod, mily sokat adnak a magyarok az ékes ruházatra !

Erzsébet nagybúsan térdelt le a feszület elé. Buzgón kérte az Úr Jézust, ne engedné a magyar urak előtt megszégyenülni. Majd kiment a vendégek közé, akik elbűvölve és elragadtatva csodálták szépségét.

Olyan kedves és vídám volt a lakoma alatt, hogy a vendégek észre sem vették szerény öltözékét.

Csak elragadó szépségét és derűs vídámságát csodálták.

Amikor a magyar urak eltávoztak, Lajos herceg lóháton elkisérte őket egy darabig. Az egyik főúr lelkesen szólt:

— Olyan szép és kellemes volt a te hitvesed, hogy hozzá hasonlót sohase láttunk!

— De micsoda pompás, gyöngyökkel kivarrott selyempalást volt rajta — kiáltott a másik főúr. — Bizony, ilyen remek öltözéke nincs a mi királyi palotánkban senkinek sem!

A vendégek Erzsébeten a szerény öltönyei helyett királyi pompát láttak csillogni, mert az Úr nem akarta, hogy szegénységének vigyék hírét.

Különben szájról-szájra ment a híre a sok csodás eseménynek, melyek a fiatal fejedelemnével történtek.

Erzsébet addig könyörgött férjének, míg az megengedte, hogy kórházat rendezzen be szegény és elhagyott betegek részére. Huszonnyolc személyre épült a kórház és csakhamar minden ágynak akadt gazdája.

A hercegné jóformán minden szabad percét itt töltötte. A legsúlyosabb betegeket gondozta legszivesebben. Nem volt olyan fekélyes vagy varas beteg, akit ő a patyolatkezével meg ne mosott, meg ne simogatott volna.

Amit valaha kigondoltak emberek az irgalmasság szolgálatára, azt Erzsébet teljes mértékben alkalmazta.

Wartburgban ma is mutogatnak egy kutat, melynél a fejedelemné tisztította a pokolvarasokat és mosta ki a ruhájukat.

Életrajzírói feljegyezték: ha megtudta, hogy valaki haldoklik a városban vagy a környéken, nyomban felkereste, bármily távol lakott az illető. Órák hosszat imádkozott mellette. Vígasztalta, bátorította a nagy út előtt állót. Amikor pedig a haláltusa véget ért, lefogta a megtört szemeket és megcsókolta a halálverejtékes arcot. Azután megmosta, felöltöztette a holttestet. Egész halom ruhát készíttetett udvarhölgyeivel hófehér gyolcsból, melyekbe a szegény halottakat felöltöztette.

A városban árva gyermekek részére intézetet alapított. A kórházban felszabadult idejét itt töltötte. Órák hosszat eljátszott kis védenceivel. És végtelenül boldog volt, ha azok hálásan kulcsolták kis karjaikat nyakára.

A fejedelem — bár igen kegyes és jólelkű ember volt, néha bizony megúnta, hogy felesége jóformán mindig betegei és védencei között tartózkodik.

Hát egy ízben Lajos herceg keresi a feleségét. Jár szobáról-szobára, nincs sehol! Most komolyan megharagszik:

— Ejnye, az mégsem járja! Erzsébet csak vendég a saját házában! Ha keresem a feleségemet, mindig az irgalmas nénék között találom meg!

Nagy haragosan indul le a hegyről a kórház felé. A hercegné azonban még otthon tartózkodott. Épen akkor lép ki a kapun, amikor a herceg. Kötőjébe valami súlyosat takar, amit alig bír cipelni.

A herceg indulatosan toppan eléje.

— Tudod, ez már mégsem járja! Sohase vagy itthon! Most is úgy-e, a kórházba indulsz? A kötényed telve ajándékkal? Ha ezt így folytatod,

testvér, nem lesz ennek jó vége! Azt hiresztelik: pazarló vagy! Minden jövedelmemet elajándékozod. Maholnap magam is koldusbotra jutok, ha így pazarolsz!

Erzsébet igen megszeppent. Ilyen haragosnak még nem látta férjét.

— Lássam, mit viszel? — kiáltotta a herceg. — Bizton megint drága orvosságokat, finom borokat hozattál?

— Ó, csak néhány szál rózsát téptem le, hogy a szegény szenvedőket felvidámítsam édes illatukkal! — rebegte a hercegné ijedten.

A herceg dühösen rángatta a kötényt. Erzsébet ellenszegült. Hisz tényleg élelmiszert és orvosságot vitt. De Lajos makacskodott. Rá akart pirítani feleségére, mert jól tudta, nem is vihet rózsákat kora tavaszkor.

De mily nagy volt a megdöbbenése, amikor a kötényben tényleg gyönyörű színdús rózsák illatoztak. Frissek és harmatosak, mintha csak most szakították volna le őket.

Lajos megszégyenülve csókolta meg felesége kezét. Belátta, hogy annak angyali jóságát az Úristen különös kegyelemben részesíti. Ettől fogva semmiképen nem korlátozta Erzsébet jótékonyságát.

Az alázatosságban soha még fejedelemasszony úgy nem gyakorolta magát, mint Erzsébet. Minden esztendőben, zöldcsütörtök reggelén a város tizenkét legidősebb koldusát magához rendelte. Megmosta a lábaikat és gazdagon megajándékozta őket.

Amikor pedig kis fia született, maga vitte kereszt-

víz alá. Gyalog, mezítláb haladt a díszes menet élén a fiatal fejedelemné és kimondhatatlan boldogságban könnyeivel öntözte a csecsemő gyenge virágszirom arcát. Azon a napon úgy érezte Erzsébet, hogy minden gyermekkori bánatáért és szenvedéséért bőségesen kárpótolták.

IX. A szenvedések a kereszt jegyében kezdődnek.

Négy év telt el csendes örömek között a wartburgi várkastélyban. A jámbor fejedelmi párt az Úr megajándékozta két szép gyermekkel. Egy erős, pompás növésű fiúcskával, akit a herceg atyja emlékére Hermannak kereszteltek. És egy nefelejtsszemű, édes arcú leánykával, aki Zsófia nevet kapott az özvegy hercegné tiszteletére. Erzsébet szelíd szíve végtelen hálával telt meg, ahogy a két szép gyermekére tekintett. Azok napról-napra több örömet szereztek a szülőknek . . .

Vad őszi szélvihar rázta a vár vaskosaras ablakait. A mély bolthajtások alatt a fejedelemné barátságos, puha szőnyegekkel kipárnázott kényelmes szobájában pattogtak az illatos fenyőfahasábok a kandallóban.

A leterített medvebőrön vídáman játszott a két kicsike. A kiparázsló tűz rózsaszínűre festette gömbölyű kis testüket. A herceg hurcolta őket négykézláb. Lovasdit játszottak. A gyerekek sikongattak örömükben. Édesanyjuk kerekes rokkája mellett dolgozgatva dalolgatott csendesen. Halk, álombaringató hangon dúdolt kedves, kis énekeket és szíve csordultig telt meg a boldogság érzésével. Úgy

érezte, méltatlan ennyi örömre és boldogságra, ami néki osztályrészül jutott.

Ahogy a fejedelem pajkosan játszik gyermekeivel, kinyilik az övszíjján lévő bőrtáskája. Akkoriban nem zsebekben, hanem ilyen derékracsatolt táskákban viselték az emberek apróbb értékeiket.

A táska tartalma a földre esik. Lajos herceg sietve kapkodja össze a lehullt tárgyakat. Erzsébet lehajol és megdöbbenve emel fel egy tenyérnyi, fehérposztóból összevarrt keresztet.

— Hogy került ez hozzád, testvér ? — dadogja halálsápadtan.

Lajos gyöngéden átkarolja a remegő asszonyt.

— Úgy-e, nem veszed rossz néven, hogy én is szolgálni akarok Krisztusnak? Lásd, titkoltam előtted elhatározásomat, mert nem akartalak megszomorítani. Csak az indulás előtt akartam értésedre adni . . .

Erzsébet falfehér arccal roskadt le. Úgy érezte, mintha egy jeges kéz megmarkolná a szívét és megállítaná a dobogását. Jól tudta, mit jelent a fehér posztókereszt.

Akkoriban az egész világról vitéz lovagok indultak a Szentföldre, hogy a hitetlenektől a vérük árán visszafoglalják Krisztus sírját. Hej, de sok fényes dalia pusztult el a szaracénok fegyvereitől. De sok bús özvegy, árva gyermek siratta a soha vissza nem tért nemes lovagokat !

Akik a keresztes hadjáratra elszánták magukat, ilyen posztókeresztet varrtak köntösükre a szivük fölé. Jézus hű vitézei erről ismertek egymásra.

Erzsébet görcsösen felzokogott. Férje gyöngéden csillapította.

— No, nem gondoltam, testvérem, hogy te, aki Krisztus Urunknak oly hű követője és szolgálója vagy így elkeseredsz, amiért én is áldozatot akarok hozni érte. Ez nem méltó hozzád! Bátran, emelt fővel kell a keresztes vitéz feleségének férjét a szent útra elbocsájtani. De nem ám sírni és keseregni!

A fejedelemné zokogott sokáig keservesen. Nehéz balsejtelem borult a lelkére. Nyilván megérezte, hogy a fehér posztókereszt által megkezdődik a kálváriás keresztútja, melyen a szenvedések vérvirágai fognak kinyilani bőségesen . . .

X. Jézus vitéze Urához tér.

Lajos herceg kétszáz hű és bátor fegyvertársával indult el a Szentföldre. A szerető hitvest, két édes gyermeket meghatva ölelte páncélos keblére.

— Ha nem jönnék vissza — szólt feleségéhez —, el ne felejtsd soha, hogy Krisztusért öltesz gyászruhát!

Erzsébet megkeményítette a szivét. Búcsúzott néma fájdalommal. Az ajka nem nyilt panaszszóra. Csak a két szomorú szeme beszélt szívtépő gyötrelméről.

Lóháton kisérte férjét az ország határáig, csakhogy a búcsú percét méginkább kitolhassa. És amikor utolsó Istenhozzádot intett a fiatal herceg vaskeztyűs kezével, Erzsébet zokogva roskadt le az út porába. Szívében kimondhatatlan fájdalom viharzott.

Érezte, hogy ebben a földi életben többé nem látja viszont férjét...

... Lajos herceg szép, ifjú életét felajánlotta az Úrnak. Mindössze huszonötéves volt. Az Úr Jézus elfogadta áldozatát. Még útközben, Olaszországban valami ragályos betegség támadta meg. Rövid szenvedés után kilehelte nemes lelkét.

Halálos ágyán csak arra kérte kisérőit: feleségét kiméletesen készítsék elő a gyászhírre.

— Vigyétek neki jegygyűrűmet, mellyel jegyesem lett. Mondjátok meg néki: Ne sírasson! Hanem azon iparkodjon, hogy a másvilágon együtt lehessünk. Krisztusomra és ő rá gondolva halok meg. Utolsó akaratom: Erzsébet uralkodjon Thüringiában, míg fiam felnő...

Erzsébet nehéz balsejtelmektől gyötrötten töltötte a napokat. Mióta férje távozott, még buzgóbb volt az ájtatosságban. Még könyörületesebb a szegények iránt.

Gyakran felkelt éjjel ágyából és szobalányát, Isentrudot szólította.

Isentrud rajongással csüngött asszonyán. Hiszen jobb és kedvesebb úrnőt senki még e világon nem szolgált.

Az éjjeli mécs halványan pislogott a hercegné ágyasházában. A két gyermek rózsásan pihegett a puha, habfehér párnákon. A fejedelemné szijjas korbácsolt nyomott Isentrud kezébe.

A szobalány jól tudta, mi most a dolga. Minden alkalommal térdenállva könyörgött úrnőjének, ne kívánja tőle ezt a kegyetlenséget. Mire Erzsébet mosolygott:

— Nem szeretsz te engem! Különben nem akadályoznád meg, hogy bűneimért vezekeljek...

Lebocsájtotta köntösét válláról. Míg buzgón énekelte a zsoltárokat, Isentrudnak korbácsolni kellett liliom vállát, harmatgyönge testét.

Mikor aztán a leány belefáradt és kezéből kihullt a korbács, Erzsébet könyörögve esdekelt:

— Ne fossz meg engem attól, az örömtől, hogy Krisztusért szenvedhessek!

XI. Árulás fosztja meg a tróntól.

Gyümölcstermő ősz idején búcsúzott el az ifjú fejedelem családjától. Zordon tél takargatta fehér palástba a magas fenyőfákat, amikor a lovagok meghozták halálhírét.

Erzsébet hercegné épen néhány hete kapott egy pici angyalkát az égből. Aki bizonyára azért küldetett, hogy anyját a rettentő csapásban megvígasztalja.

Zsófia hercegné vállalkozott a nehéz feladatra, hogy Erzsébettel a lesujtó hírt tudassa.

Bement menye szobájába, aki épen újszülött leánykáját dajkálta. Végtelen bájos kép volt, ahogy ifjú anya a rózsás, puha gyermektestet dúcolgatta.

Zsófia nem tudott uralkodni fájdalmán. Heves zokogás rázta meg testét és fuldokolva felkiáltott:

— Özvegy lettél, leányom! Gyermeked sohase ismeri meg édesatyját!

Erzsébet felsikoltott. Szinte eszelősen ragadta meg az öreg hercegné karját.

— Hát mégis megtörtént! Ó, csakugyan valóra váltak kínos sejtelmeim?! Uram Istenem, ezt érdemeltem?

— Ó, hát miért is kellett ezt a napot megélnem ? — sikoltozott szívtépően, majd ájultan terült el a földön.

Kegyetlen fájdalom marcangolta, tépte az angyali szívű teremtést. Napokon át hánykolódott fekhelyén, zokogva és haját szaggatva.

— Most már meghalt számomra a világ ! Ezt a csapást nem élem túl ! — nyögte keservesen.

Az alig húszéves fiatal asszony porig sujtva mély gyászában, a fájdalom első rohamával nehezen tudott megbirkózni. De valahogy mégis beletörődött rettentő veszteségébe. Hisz négy puha gyermekkar fonódott a nyakára. Két rózsás szájacska csókolta le patakzó könnyeit. És a bölcsőben a pici újszülött mosolygott feléje.

Pedig hiszen ez a csapás csak bevezetése volt az ezután következőknek, melyeket az Úr előkészített számára.

A wartburgi fejedelmi palota ormára kitűzték a gyászlobogót. Száműzve volt onnan ezentúl minden vídámság, minden mosoly.

A fiatal özvegy, ahogy nagy fájdalma némileg megenyhült, erősen elhatározta, hogy életét ezentúl az Úristen szolgálatára szenteli. Minden igyekezete azon volt, hogy szeretett férjéhez méltó lehessen a túlvilági életben.

Eisenachban akkoriban egy Konrád atya nevű szerzetes tartózkodott, aki mint kiváló prédikátor és rendkívül szigorú gyóntató volt közismert. Főleg azért állt nagy tiszteletben, mert önmagát példátlanul sanyargatva mutatta lelki gyermekeinek az utat az üldvözülés felé.

Erzsébet felkereste ezt a lelkipásztort és megkérte, legyen ezentúl vezetője.

— Az Úristen akaratából megfosztattam jó férjemtől — szólt. — Most életemet úgy akarom eltölteni, hogy az Úristennek kedvezzek és előkészüljek a boldogabb életre, mely a síron túl kezdődik. Tanácsolj nékem, mit kell tennem ?

Konrád atya már régebben figyelemmel kisérte Erzsébet eddigi életmódját. Nagyon megörült, hogy ezentúl ő irányíthatja és vezetheti ezt a jámbor, felfelé törekvő lelket. Elhatározta : csakugyan úgy fogja irányítani, hogy az Úrnak különös kegyeltje és embertársainak tündöklő példája váljék belőle.

— Országodban rettentő éhinség dúl, halomra pusztulnak az emberek. Ebben az esztendőben az Úristen balkeze nehezedett reánk. Elfagyott, tönkre ment minden termésünk. Nyittasd meg magtáraidat, osztasd szét a bennök lévő gabonát. De mivel az édeskevés annyi inségesnek, add el kincseidet. Szerezz be az árúkon eleséget.

Erzsébet nyomban megfogadta a tanácsot. Elrendelte, hogy a fejedelmi udvar összes élelmiszerkészletét azonnal osszák szét az éhező nép között. Naponta 900 nyomorgóra főzetett, akik mindennap a várban kaptak ebédet.

Azonban alig hogy megkezdődött a rendszeres segítség, alig hogy elviselhetővé tette némileg a nagy nyomort, két sógora, Henrik és Konrád hercegek haragosan rátámadtak Erzsébetre.

— Tán elment az eszed ! — kiáltott nyersen Henrik herceg. — Most aztán mi fogunk éhezni, ha mindent elajándékozol ! Azonnal be kell szüntetni a

búzaosztást. Annyi temérdek koldusnak úgyse elég a magtárok készlete!

— Azért kell újabb készletet vásárolni — felelte Erzsébet. — Már ki is adtam a parancsot, hogy a kincstárból adják el az arany- és ezüstedényeket. Az árukból gabonát fognak venni. Minden inségesnek, akinek tönkre ment a termése, elegendő gabonát akarok adni. Legalább kenyérben ne szűkölködjenek.

A két herceg rettentően felháborodott.

— Micsoda, most még a kincseinket is el akarod prédálni? De már ezt nem engedjük! Ilyen esztelen teremtés kezébe nem való a kormányzás! Hiszen rövidesen koldusbotra juttatsz nemcsak bennünket, hanem az országot is!

A fejedelemné szelíden, de törhetetlen akarattal válaszolt:

— Pedig így fogok cselekedni kedves atyámfiai! Nem tűrhetem, hogy a népem éhen pusztuljon, míg mi bőségben élünk.

A két herceg nem sokat gondolkodott. Ők már torkig voltak Erzsébet irgalmasságával. Különösen Henrik herceg, aki a család legidősebb férfi tagja volt, gyűlölte őt nagyon, amiért Erzsébetre bízta elhúnyt fivére a kormányzást, holott ő lett volna soron.

— Engem illet az uralkodás, míg unokaöcsém felnő! — kiáltott indulatosan. — Majd teszek róla, hogy ennek a hóbortos asszonynak kiüssem a kezéből a fejedelmi jogart!

A két herceg nem soká tétovázott. Összehívták néhány előkelő cimborájukat, akik hasonló fekete-

lelkű emberek voltak. Megbeszélték velük, hogy Erzsébetet egyszerűen letaszítják a trónról.

A fiatal özvegy gyermekeivel játszadozott egy napon, amikor felpattant az ajtó és néhány udvaronc rontott be szobájába. Az egyik, aki a két hercegnek régi kegyence volt, durván rátámadt a meglepett nőre:

— Asszonyom, azonnal távoznod kell innen! Te nyomorba döntöd az országot. Elprédálsz mindent. Kifosztottad az állampénztárt, hogy mindenféle ingyenélőt jóltarts. Ennek azonnal véget vetünk! Henrik herceg fog kormányozni. Te pedig büntetésképen még ma elhagyod a várat!

Erzsébet megdöbbenve meredt a dühöngő emberre.

— De kérlek, hiszen én csak Krisztus parancsát követtem! Éhen engedjem pusztulni a rengeteg nyomorgót?

— Szegények mindenütt vannak. De azért sehol se pusztítják ki a fejedelmi kincstárt miattuk! Menj azonnal, amerre a két szemed vezet. Itt nem töltesz több éjtszakát! Épen elég volt a te esztelen és bűnös könnyelműségedből!

A meggyötrött özvegy ezekre a sértő szavakra nem felelt. Csak halasztásért könyörgött:

— Hová menjek? A nap nemsokára lenyugszik. Tél van. Odakünn csikorgó hideg... Apró gyermekeim kedvéért várjatok legalább néhány napig, míg szállást keresek számukra!

A gonosz lovagok nem ismertek irgalmat.

— Menned kell azonnal! Örülhetsz, hogy távozni engedünk, mert a hűtelen sáfárkodásért tömlöcben volna helyed!

Zsófia hercegné elképedve értesült erről a példátlan gazságról. Bár nem igen kedvelte a fiatalasszonyt, most azonnal pártját fogta :

— Erzsébet nem távozik innen ! Letaszíthatjátok a trónról, de otthonából nem űzhetitek ki !

Azonban a hitvány főurak mindenáron Henrik hercegnek kedvében akartak járni. Nem sokat teketóriáztak. Durván megragadták a gyámoltalan asszonyt és kituszkolták a teremből. Alig engedték meg, hogy néhány kedves emléktárgyát, férjétől, szülőitől kapott ékszerét összekapkodja.

A szegény Erzsébet egyszerre csak azon veszi észre magát, hogy három gyermekével és két hű cselédjével — akik mindenáron követni akarták — kituszkolják a várkapun.

A vaskapu dübörögve becsapódott. A felvonóhíd vasláncai felemelkedtek. Az özvegy fejedelemné ott állt a dermesztő hidegben, a széljárta havas hegytetőn, a leszálló téli alkonyatban.

XII. Kitaszítva a téli éjszakába.

Szívét keservesen marcangolta a mély gyász és fájdalom. A szörnyű megalázás szégyenpírt égetett halvány arcára. Patakzó könnyei arcára fagytak. Apró gyermekei kétségbeesetten síránkoztak. Igy még soha meg nem aláztak uralkodónőt!

Szegényebb és elhagyottabb volt az útszéli koldusnál. Hisz annak van valahol egy vacka, ahol lepihenhet. De hol fogja a fejedelemné nyugalomra hajtani árva fejét?

Csecsemőjét karjai között szorongatta. A meggémberedett kis arcocskát leheletével melengette. A két nagyobb gyermeket Isentrud és Guda, a két hű szobalány vette fel. Apró motyójukat a hátukra kötötték. Igy vonult el porig alázva, vérig sértve, mindenéből kiforgatva a magyar király leánya hajdani boldog otthonából.

Egy régi, sok száz év előtti versben valami érzékeny szívű poéta megörökítette ezt a gaztettet:

«Ama napon Wartburg várból ment a királyleány,
Nagy fájdalma kőszívet is megindítna talán.
Karján tartá kis gyermekét. Egyet-egyet a hű cseléd,
Igy indula a városba, keresni menhelyét.»

De ez még nem volt a kegyetlen megpróbáltatások tetőpontja. Csak amikor leért a szerencsétlen hercegné Eisenachba és menedéket keresett, csak akkor eszmélt rá az emberek alávaló gonoszságára.

Nem volt elég, hogy könyörtelenül kikergették otthonából, hanem szigorúan megtiltották a város lakóinak, hogy az elüzött fejedelemné előtt kaput nyissanak. Épen abban a városban, ahol Erzsébet szeretetének és irgalmas szívének annyi gyönyörű megnyilatkozását látták! Ott, ahol jóformán mindenki részesült jótéteményeiben, ott űzték el minden ajtótól, mint a megvetett gonosztevőt . . .

Kapuról-kapura, ablakról-ablakra került. Zörgetett, könyörgött, síránkozott.

Előbb a hatalmasoknál, akik hízelgő és tömjénező dícséretekkel árasztották el. Majd a polgárság kapuján zörgetett, akik oly nagy lelkesedéssel csodálták tetteit. Azután lekerült a város végére, a szegények földhöz lapuló viskói közé. Ahol annyi beteg embert ápolt angyali türelemmel. Ahol annyi éhezőnek adott kenyeret...

Elutasították mindenütt. Bezárult minden szív és minden kapu előtte.

Órák hosszat bolyongott a fejedelmi özvegy a házak között. Majd itt, majd ott hangzott fel fájdalmas esdeklése a sötét éjtszakában. És mindenütt megjött rá a visszhang, közönyös, durva vagy rideg visszautasítás formájában.

Elképzelhető, mit szenvedett ezen éjtszakán a megcsúfolt, meggyötrött teremtés. Csak a Szűzanya gyötrelmei voltak ehhez hasonlók, akit épen így űztek el mindenünnen, míg végre az istállóban talált menedéket . . .

A legnemesebb szívű, legönfeláldozóbb asszony, a királyleány, a megkoronázott fejedelemnő, ott bódorgott a sötét utcán, csikorgó hidegben, megvetve, eltaszítva mindenkitől.

De kegyes szívének az fájt legjobban, hogy gyámoltjai, akikkel annyi jót tett, akiknek jóvoltáért az ország hatalmasait megharagította, akik annyiszor érezték áldott kezének meleg simogatását, azok tagadták meg és nézték rideg közönnyel, fásult szívvel szenvedéseit.

Órák hosszat tartott a fejedelem özvegyének kálváriás útja. Lassan elfogytak a házak, kijutottak a város szélére. A gyermekek addig sírtak, míg elaludtak az ölelő karok között.

Tanácstalanul áll a három nő. Nem tudják mitévők legyenek.

— Feküdjünk le az út szélén és pusztuljunk el, ha mindenki így akarja — szólt megtörten Erzsébet. — Én nem küzködöm tovább. Ám teljék öröme rokonaimnak, ha holnap reggelre gyermekeimmel együtt holt híremet megkapják . . .

Isentrud hirtelen felkiáltott. Megösmerte a sötétben a városvégi csárda körvonalait.

— Oda menjünk Nagyasszonyom! A csárda mindenkié. Onnan nem űzhetnek el bennünket!

Hosszas zörgetésre végre kidugja álmos arcát a csárdásné. Ahogy megismeri Erzsébetet, ijedten vet keresztet. Mélyen megrendül a hercegné könyörgő szavaira. De csak rázza a fejét.

— Hiszen befogadnálak Nagyasszony, örömest! Legszebb szobámat adnám neked. Puha ágyat vetnék. Vacsorát is főznék. De látod, Henrik herceg

úr igen megtiltotta. Házról-házra jártak tegnap az emberei. Mondták, aki néked szállást ád, azt kiűzik a határból! Hiába sajnálak, nem tehetek érted semmit!

— Ó, jó asszony, hát azt akarod, küszöbödön haljak meg gyermekeimmel! — jajdult fel a megkínzott teremtés. — Krisztus irgalmára kérlek, legalább kicsinyeimet engedd be! Hisz a te házad fogadó. Még a rablónak is szállást adsz, ha kér!

A csárdásné jó keresztény lélek volt. Nagyon meghatották a könyörgő szavak. Látta a roskadozó, szederjesajkú fejedelemné arcán, hogy már fogytán minden ereje. Nem igen mert szembeszállni a leendő fejedelem parancsával, mégis megesett a szíve annyi nyomorúság, szomorúság láttára.

— A házba nem engedhetlek be Nagyasszony! De ott van egy istállóféle. A sertéseket tartom benne. Majd azokat máshová helyezem. Te elfoglalhatod Isten nevében, mintha hírem-tudtom nélkül mennél bele. Azt fogjuk mondani: üres volt. Te éjtszaka belefeküdtél. Onnan csak nem verhetlek ki...

Az ól meleg volt az állatok párájától. A jó csárdásné még friss szalmát is szórt be a szennyes alom tetejére. De már azon nem segíthetett, hogy a hasadékokon át vadúl be ne süvítsen a dermesztő hideg szél. A három picike mély álomba merült. A szolgálók is elszenderegtek a fáradságtól és kimerüléstől. De az özvegy megtört szemeit elkerülte a jótékony, búfeledő álom.

Ült mereven a szalmán, állát kezébe támasztva. Kiapadt szeme előtt elvonultak életének nevezetesebb eseményei. Látta magát mint kicsi gyermeket, fiatal leányt, mosolygó menyasszonyt, boldog hit-

vest. Aztán eszébe jutott a gyöngéd, szerető férje, aki a mély sírgödörben vajjon tud-e csendesen pihenni ? Vajjon nem facsarodik-e össze kihűlt szive, ha tudja, mily gonoszul bántak árva gyermekeivel, özvegy feleségével . . .

Éjfélt harangoztak a közeli Szent Ferenc-rendi szerzetesek templomában.

Erzsébet csendesen felkelt. Ment a harangszó után az Istenházába, ahonnan senkit elűzni nem lehet. A templomajtó nyitva volt. Éjjeli ájtatosságukat végezték a barátok. Erzsébet különösen kedvelte ezt a szerzetet. Tagja volt Szent Ferenc harmadrendjének is. A templomot ő építtette és állandóan támogatta a kolostort.

Mikor vége volt a szertartásnak, a rendfőnök megismerte a feszület előtt térdeplő hercegnőt.

— Hogy kerülsz ide kegyes úrnő, ebben a késői órában — döbbent meg a páter, látva Erzsébet feldúlt arcát, vörösre duzzadt szemeit.

— Megtennél-e a kedvemért valamit — szólt Erzsébet, válasz nélkül hagyva a kérdést. — Énekeljétek el azt a szép dicsérő éneket a Te Deumot hálából, hogy az Úr annyi szenvedést mért reám.

A templom homályában pislogó mécsfény mellett a feketecsuhás barátok ajkán felcsendült a régi szép ének. A kitaszított, megalázott özvegy halvány, vértelen ajka buzgón kisérte a sötét férfikórust.

Szállt, szállt az ezüstös fuvolahang az Úr szent trónusa felé. Erzsébet ebben az órában, mely fiatal életének legfájdalmasabb és legkegyetlenebb órája volt, végérvényesen és örökre felajánlotta magát Krisztusnak . . .

XIII. Sertésól nyujt menedéket.

A fejedelemné a nyomort és megalázást hálatelt szívvel fogadta. Úgy érezte: az Úr Jézus ki akarja tüntetni, mert hiszen súlyos próbára teszi állhatatosságát.

Ami értéket elhozott magával, azt eladta. Vett rajta eleséget. De bizony lelketlen kúfárok akkor is voltak. Alig adtak valamit a megszorult özvegynek értéktárgyaiért. Különben csak apró-cseprő holmit hozott magával. Bizony azok árát hamarosan elvásárolta kenyérre, tejecskére.

Mikor aztán az utolsó gyűrűn is túladott, elővette kerekes rokkáját, melyen a hosszú téli estéken, míg kis családja körülötte játszadozott, oly szorgalmasan eregette a lenszálakat.

De persze most nem selyemlágy lenszöszből font drága damasztabroszokat, patyolat ingvállakat. Hanem durva kenderkócból daróckötösre valót, szegény embereknek alkalmatosat. Igy tengődött hónapokig. Munkája akadt mindig. Hisz nem utolsó mulatság, ha valaki egy hercegnével fonathatja a lepedőjére valót...

Közben valami környékbeli jámbor pap nem tudta nézni azt a nyomorúságot, melyben az özvegy

sínylődik, minden tilalom ellenére felajánlotta házát.

De alig foglalta el Erzsébet a kellemes, tiszta szobákat, alig fektette gyermekeit szalma helyett puha ágyba, szigorú parancs érkezett a várból, hogy azonnal hagyja el a vendégszerető lelkipásztor hajlékát. Kijelölték számára egyik udvari ember házát, hogy ott húzódjon meg gyermekeivel.

Hanem ez a főúr vak eszköze volt Henrik hercegnek. Aki minden áron azt óhajtotta, hogy Erzsébet végre is megúnva a sok nélkülözést, visszatérjen távoli hazájába.

Az új otthonban annyi sértést, gúnyt, megalázást kellett a szegény Erzsébetnek a házigazdától és családjától eltűrnie, hogy néhány hét múlva visszatért a csárda sertésóljába. Ott legalább nyugodtan és békén élhetett. Nem duruzsolták örökön a fülébe, hogy pazarló és könnyelmű volt.

Eisenachban számtalan ereklyetárgyat őriznek ma is, melyeket Erzsébet özvegysége idején használt.

Többek között egy durva, görcsös bot is van az ereklyék között, mellyel Erzsébet a kutyák ellen védekezett. Ebből látszik: oly silányan öltözött, hogy a kutyák csavargó koldusnőnek nézték.

A fejedelemné ócska szürke daróckámzsát viselt, olyat, mint a szerzetesek szoktak. Télen-nyáron hajadonfővel, mezítláb járt. Férje halála óta sem rendes ruha, sem cipő vagy sarú nem került a lábára.

Élt és járt a saját fővárosában, mint az utolsó napszámosnő. És annyi bántás, szenvedés és nyomor dacára mindig derűs arccal, halvány ajkain szelid

mosollyal látták az emberek. Sem panasz, sem kérőszó többé el nem hagyta ajkait.

Számtalan mondását, cselekedetét jegyezték fel ebből az időből. Szinte hihetetlen, de való, hogy dacára nagy nyomorának, mégis tudott juttatni néhány rézpénzt a szegényeknek is. Erzsébetnek az alamizsnaosztás oly szükséges valami volt, mint másnak a levegő. E nélkül nem élhetett.

Hiteles, esküvel megerősített tanúvallomások, melyeket előkelő, tekintélyes emberek a törvényszék előtt tettek, örökítették meg a következő esetet :

Eisenach egyik külső utcáján patak folyt végig. A patak két partján tímárok laktak. Sőt ma is ezek a mesteremberek laknak itten. A bőrcserzés által a patak vize állandóan bűzös és szennyes volt, telve sáros iszappal. Híd helyett néhány nagy kő volt elszórva. Ezen jártak át az emberek.

Egy napon Erzsébetnek erre volt dolga. Át akar menni a túlpartra. Ugyanakkor a túloldalról is elindul egy koldusasszony, akit Erzsébet betegsége idején kórházában gondozott és később állandóan támogatott.

Az asszony nem fordul vissza. Megy egyenesen a hercegnének. Amikor hozzáér, erősen megtaszítja. Az elgyengült, kiéhezett nő alig állt a lábán. Egyensúlyt vesztve, zuhan a pocsolyába.

A rosszlelkű vénasszony, ahelyett, hogy segítene rajta, gúnyosan károgja :

— Úgy kell neked ! Mikor hercegné voltál, nem viselted jó magad ! Csak feküdj most a piszokba ! . . .

Erzsébet erre a durvaságra mégcsak meg sem

haragudott. Egy rossz szóval sem illette a gonosz banyát. Feltápászkodott a pocsolyából s mosolyogva mondta :

— Bizony igazad van asszonyném ! Úgy kell nekem ! Miért fürödtem azelőtt szagos vízbe és hordtam selyemszoknyát.

XIV. A halott megbékíti az élőket.

Akkoriban póstáról még nem is álmodtak az emberek. A hírlapok intézményét, melyek a világ eseményeit hamarosan szétkürtölik, jó ötszázév múltán találták fel. Hisz akkoriban a nyomtatott betű kigondolójának az öregapja is csak pendelyes gyerek lehetett.

Hát bizony jó néhány hónap telt el, míg Erzsébet rokonai értesültek a gyalázatról, mely Wartburgban történt. Az özvegy senkivel sem tudatta sorsát. Igaz, pénze se volt hozzá. Mert aki akkoriban levelet akart küldeni például Magyarországba, annak jó néhány száz tallért kellett áldoznia. Vagy hat-nyolc hétre kellett lovasfutárt fogadni, ami bizony nem volt olcsó mulatság.

Zsófia hercegné rettentően bánkódott, hogy menyének és unokáinak ilyen lealázó sorban kell sínylődniök. De hiába könyörgött fiának, az kérlelhetetlenül gyűlölte szerencsétlen sógornőjét. Hallani sem akart a segélyezésről.

— Ha nem segítünk rajta, előbb-utóbb elmegy erről a vidékről. Akkor örökre megszabadulunk tőle!

Hát Zsófia hercegnő, miután meggyőződött arról,

hogy a szívtelen Henriknél nem remélhet kegyelmet, titokban leveleket küldött szét.

Először Kintzingenbe írt, ahol Erzsébet anyai nagynénje, az ottani kolostor főnökasszonya volt. Mechtildisz főnöknő nagyon felháborodott, amikor megtudta unokahúga sorsát. Nyomban futárt küldött Magyarországba Endre királyhoz. Míg azután onnan megérkezik a segítség, elhatározta, hogy az özvegyet és gyermekeit addig kolostorába hozatja és gondoskodik szükségleteikről.

Mechtildisz anya októberben tudta meg húga nyomorgó életmódját. Holott Wartburgból az előző év decemberében űzték el Erzsébetet. Szekereket küldött Eisenachba és néhány napi utazás után Erzsébet szerencsésen megérkezett a kintzingeni kolostorba, ahol végre nyugalmat és békét talált a szent falak között.

Zaklatott szive mély hálával telt meg, hogy mégis elmúltak a nehéz napok. Legszivesebben belépett volna az apácák közé. Hiszen az ő lelkének ez az életmód volt a legkedvesebb. De apró gyermekeit ápolnia kellett. Ezek a világi élethez kötötték.

Hanem könyörületes szive itt is talált megfelelő elfoglaltságot. A kintzingeni zárdának is volt kórháza, mint abban az időben a legtöbb kolostornak. Mert bizony az elhagyott betegek ápolását csakis az irgalmas apácák vállalták magukra. Erzsébet számára mindig is a legvonzóbb hely a betegek háza volt. Ha gyermekeit ellátta, azonnal a szenvedőket kereste fel. Kintzingenben is megismerték angyali türelmét, irgalmas jó lelkét.

Közben Endre király is értesült a történtekről.

Küldött érte futárokat, hogy hozzák a gyermekekkel együtt Magyarországba, ahol rangjához illően gondoskodni fognak rála.

Erzsébet hallani sem akart a távozásról. Meghatva köszönte meg jó atyja figyelmét, de egyúttal kijelentette, hogy jól érzi magát Kintzingenben és nagyon meg van elégedve helyzetével.

— Mondjátok meg jó atyámnak — üzente — erről a földről én el nem távozom. Minden emlékem ide fűz. Itt akarom életemet eltölteni. A zárdai nyugalom adja meg sebzett szivemnek az enyhülést . . .

Egy esztendőt pergetett le az idő örökké forgó kereke. A fejedelmi özvegy nyugodtan, békésen élt csendes elvonultságában. Irgalmas cselekedeteinek és gyermekeinek szentelte életét. Békés nyugalmából váratlanul felrázta egy esemény, mely életének ismét új fordulatot adott.

Ugyanis az elhúnyt fejedelem kisőrői, miután megjárták a Szentföldet, onnan visszatérve, magukkal hozták elhúnyt uruk tetemét, mely ideiglenesen abban az olasz városban volt eltemetve, ahol élete véget ért.

Lajos herceget utolsó kívánságához híven Reichardsbrunnban az ottani kolostor templomában akarták örök nyugalomra helyezni.

A lovagok útbaejtették Kintzingent. Természetesen nem mulasztották el az alkalmat, hogy szeretett úrnőjüknél tisztelegjenek.

Itt aztán megbotránkozva értesültek Henrik herceg példátlan gazságáról. Felháborodva igérték meg Erzsébetnek, hogy ők, akik Lajos hercegnek leghívebb

vitézei voltak, hűségüket most az özvegy és árvák szolgálatára szentelik.

Különösen egyik lovag: Vasila Rudolf volt rémségesen felháborodva a rettentő gonoszság felett. Ez a fiatal főúr fia volt annak a Vasila Walter lovagnak, aki Erzsébetet, mint pici leánykát megkérte fejedelme nevében és Thüringiába elkisérte.

Az ősz Walter lovag már nem élt . . . Fia úgy érezte, hogy édesatyja igérete, melyet Endre királynak tett, leánya védelmére, most ránézve kötelező. Mélységes felindulással csapott kardjára a derék vitéz.

— Asszonyom, mindaddig nem nyugszunk, míg téged és gyermekeidet jogos birtokaitokban vissza nem helyezünk! Szegény jó fejedelmünk utolsó akarata volt, hogy te uralkodjál népe felett, míg Hermann herceg felnő. Tehát ismét kezedbe kell a kormánypálcának kerülnie! A bitorlót elűzzük és Téged, Nagyasszonyom emelünk a trónra!

Erzsébet ijedten tiltakozott. Látszott rajta, valóságos rémülettel telt el az uralkodás gondolata. De hiszen oly hihetetlen is volt, hogy a szőrkámzsás, mezítlábas nő, aki a sanyargatásoktól és nélkülözésektől oly halvány volt, mint egy lábadozó beteg, fejedelmi biborban tündököljön és százezrek felett rendelkezzen! . . .

— Ó, nem, semmiesetre sem óhajtok én kormányozni! Jó lovagok, ha engem szerettek, nem is kívánhatjátok ezt éntőlem! Én már nem kérek a földi élet dicsőségéből és pompájából. Csupán az a kívánságom, hogy fiam kapja vissza jogos örökségét . . .

A lovagok ellenkeztek:

— Urunk óhajtása szent előttünk! Feltétlenül óhajtjuk, hogy ismét elfoglald a trónt. Majd ha fiad megnő, ő fog felváltani. Boldog lesz Thüringia, míg ilyen uralkodója lesz!

Erzsébet sápadt arcát fájdalmas mosoly sugározta be:

— Édes jó barátaim, ha tudnátok, mily rosszat tesztek énvélem, ha uralkodásra késztettek! Higyjétek el, a trón fényében már nem tudnék élni. Az én szegény életem minden öröme és boldogsága csakis az Úristennek teljesített alázatos szolgálat lehet...

A vitéz lovagok kénytelenek voltak fejet hajtani az özvegy akarata előtt. Arra mégis rábírták, hogy velük utazzék Thüringiába. Férje temetemeinek végső elhelyezésénél persze jelen akart lenni a bánatos özvegy is.

Nagy pompával ment végbe az ifjú fejedelem gyászszertartása. Az egész országból seregestől tódultak a népek, hogy szeretett uruknak végső búcsút mondjanak.

Most látszott meg, mily őszintén tisztelte és szerette a thüringiai nép kegyes fejedelmét. Összesereglettek az egész ország püspökei és főpapjai is, hogy néki a végtisztességet megadják.

A templom csak elenyésző csekély részét tudta befogadni a gyászoló sokaságnak. Künn ember-ember hátán tolongott. Siratták keservesen a jó uralkodót.

Benn a szentélyben állt a ravatal a gyertyasor fényözönében. Súlyos érckoporsóban a halott. Mellette ragyogó fegyverzete, páncélja, kardja és arra

fektetve a fehér posztókereszt, mely őt a földi élettől elvezette az örökkévalóságba.

A ravatal körül sorakozott fel a család. Mély gyászban a zokogó édesanya : Zsófia hercegné. Fejedelmi bíborpalástban, fején gyémántos koronával büszkén és komoran Henrik herceg. Mellette azok a fényes udvaroncok, akik az özvegyet kiűzték otthonából.

Szemközt állt az özvegy. Szürke darócban, a selyem-bársony díszköntösű ékkövekkel teleaggatott főurak és főasszonyok között, mint egy ágról szakadt kopott kis veréb a pávák tömegében.

Karján tartotta alig kétéves leánykáját. Jobbról-balról két nagyobb gyermeke állt mellette.

A kis Hermann herceg lenszőke selyemfürtös hajával, villogó bátor tekintetével, üde, rózsás arcával, egészen édesatyja hasonmása.

Zsófia meg, édesarcú, szelíd, fehérgalamb, olyan meghatóan bájos vonásokkal, hogy mindenki azonnal Erzsébetre ismert benne. Ilyen volt a magyar királyleány, amikor odahagyta édes hazáját és a szenvedések országába költözött.

Az özvegy fejedelemné mélyen lehajtotta fejét. Kalászszínű fényes hajkoronája, amit nemrég mindenki megcsodált, amely felért a hercegi koronával is, megfakultan, kuszán omlott vállaira. A selymes fürtök között itt-ott ezüstszálak csillogtak. Fénytelen szemeit a koporsóra szegezte. Halvány, elkínzott arcán nem látszott sem panasz, sem szemrehányás, csak mélységes, szívettépő fájdalom. Aki ránézett erre a megtört, fiatalon megrokkant teremtésre, elszorult szívvel érezte, hogy rettentő igaztalanság és kegyetlenség történt vele.

Az ország főurai, míg fájdalmas szívvel gyászolták elhúnyt urukat, most látták csak egész nagyságában Henrik herceg gazságát. Haragra gerjedt mindenki a bitorló iránt. Henrik herceg arca tűzpirosra gyulladt a haragos szemek villámaitól, melyek minden oldalról érték.

A herceg széles vállai lassan meggörnyedtek. Büszke tekintete megtört. Most érezte át, megholt fivére koporsójánál, azt a mérhetetlen gonoszságot, amit az özveggyel elkövetett.

Bánat és szégyenérzet lopódzott eldurvult szívébe és gőgös feje meghajolt a szenvedő feleség és ártatlan gyermekek láttára. Henrik és fivére Konrád, aki szintén bűnrészes volt az Erzsébet ellen elkövetett gonoszságokban, az özvegy néma, de szívfacsaró fájdalma láttára úgy érezték, mintha nehéz ércpöröllyel kongatnának a lelkiismeretük bezárt ajtaján.

A gyászszertartás után azok a lovagok, akik Lajos fejedelmet a Szentföldre elkisérték, összegyültek és Vasila Rudolf vezetése mellett felkerestek Henrik herceget.

A nagy tiszteletben álló vitézeket Henrik herceg azonnal maga elé bocsájtotta. Azok félkörben sorakozva, komoran álltak előtte. Pillanatokig kínos csend volt. Majd előlépett Rudolf lovag.

— Mit kívánsz, derék vitéz ? — szólt Henrik, akit megzavart a hosszú csend. — Bármily kérésed van neked vagy társaidnak, szívesen teljesítem.

— Nem kérni jöttem hozzád — szólt lángoló arccal és szikrázó szemmel a lovag —, hanem vádolni Téged ! Uram, nem marcangolja-e lelkedet a bűn-

tudat ? Uram, mit cselekedtél ? ! Legjobb, legnemesebb fivérednek búsuló özvegyét, akit támogatnod, vígasztalnod kellett volna sötét gyászában, kiűztél lakából, mint a tolvaj szolgálót ! Kiforgattad vagyonából, koldusbotot nyomtál gyámoltalan kezébe !

Henrik herceg néma arca nagy lelki tusát árult el. Rudolf haragosan folytatta :

— Fejedelmünk apátlan árváinak gondos és szerető gyámjául kellett volna szegődnöd és te elraboltad jogos örökségüket. Kitaszítottad az árva madárfiókákat a puha, meleg fészekből a téli fagyba, nyomorba ! Nagy vétket követtél el, herceg úr ! Megharagítottad az igazságos Istent. Megbecstelenítetted nemcsak családod szeplőtelen nevét, de az egész országot is. Híre megy szerte a világon, miként bánnak itt az özveggyel, árvákkal !

— Mondd mit tegyek ? Kész vagyok kívánságod teljesíteni ! — szólt a herceg megszégyenülten.

— Azonnal helyre kell hoznod hibádat. Hisszük, hogy őszintén megbántad cselekedeteidet és kész vagy megkövetni Erzsébet úrnőt !

A súlyos szavak megtörték Henriket. Látszott rajta a nagy felindulás. Őszinte bánattal szólt :

— Szánom és bánom mindazt, amit Erzsébet ellen elkövettem. Kész vagyok jóvátenni mindent ! Ha úgy akarja, rendelkezhetik mindenem felett !

A lovagok felszólították a herceget, hogy őszinte megbánása jeléül keresse fel az özvegyet, aki a városban tartózkodik.

Henrik herceg, a büszke és gőgös uralkodó, amikor belépett a daróckámzsás özvegyhez, igaz töredelemmel térdelt le előtte. Alázatosan szólt :

— Megtudsz-e nékem bocsájtani a sok gonoszságért ?

A jó asszony szelíden mosolygott :

— Nincs mit megbocsájtanom, hiszen sohasem haragudtam reád ! A tetteidet, melyek — nem tagadom — eleinte lesújtottak, úgy fogadtam, mint az Úr szent és bölcs akaratát. Lásd, édes rokon, most szinte úgy érzem : hálásnak kell lennem irántad ! Ha tovább is bőségben élek, sohasem jutok az én Uram Krisztusomhoz oly közel, mint az inség idején. Hidd el hercegem, el nem cserélném ezt a kopott kámzsát a legdrágább bársonyköntössel. Ma százszor nyugodtabb és boldogabb vagyok, mint a fejedelmi pompa között.

A herceg és a jelenlevők könnyekre fakadtak. Érezték : Erzsébet oly lelki magasságba emelkedett fel a fájdalmak szárnyán, ahová az ő gyarló szemük alig tudja követni.

— Ha kívánod, azonnal átadom a kormányzást ! — kiáltott fel Henrik herceg. — A te kezedben sokkal jobb helyen lesz az ország sorsa, mint az én bűnös kezemben !

Erzsébet megint csak szeliden mosolygott :

— Távol van tőlem az a gondolat, hogy ismét uralkodni vágyjak ! Csak viseld a fejedelmi koronát mindaddig, míg fiam felnő. Csupán azt kívánom, hogy hozományomat add ki és szabj meg nekem olyan évi díjat, amelyből embertársaimon is segíthetek. Azonkívül két idősebb gyermekem részére gondoskodj megfelelő nevelésről és ellátásról.

— Úgy lesz minden, amint kívánod ! Lovagi becsületemre fogadom : minden kívánságodat pa-

rancsnak tekintem! Úgy segéljen engem az Úristen, hogy soha többé ellenedre nem cselekszem! — szólt Henrik ünnepélyesen és a jelenlevő vitézek előtt meleg kézszorítással pecsételte meg szavait.

— Hát legkisebb leánykádnak mit kérsz? Róla nem beszéltél!

Erzsébet rajongó tekintettel ölelte szívére a pici Gertrudot.

— Ő neki semmit sem kérek, jó Uram, mert Gertrudot, szomorú napjaim vígasztaló örömét, az Úr Jézus jámbor szolgálójának szántam! Amint olyan kort ér el, hogy nélkülözheti az anyai gondozást, kolostorba adom. Az Úrnak ajánlom fel legkedvesebb gyermekemet hálából, amiért engem megtisztulni és megigazulni segített...

Gertrud hercegnő hároméves korától az altenburgi kolostorban nevelkedett. Tizenhatéves korában letette az örök fogadalmat. Később a kolostor főnökasszonya lett és példés élete jutalmául a Szentatya halála után boldoggá avatta.

XV. Útban a tökéletesség felé.

A wartburgi várban ismét kinyitották az özvegy fejedelemné lakosztályát. Erzsébet ismét elfoglalta azokat a termeket, ahol oly szomorú gyermekkort és később oly boldog családi életet élt.

Egyezséget kötött Henrik herceg az özveggyel, melynek értelmében a fejedelemné ismét Wartburgban lakhatik. A gyermekeket pedig a herceg neveltetni. Ha Hermann herceg nagykorú lesz, megkapja atyjának trónját. Addig nagybátyja uralkodik helyette.

Hát a jó Erzsébet megint visszakerült a fejedelmi várba, ahonnan nemrég csúfosan elűzték. Most ünnepélyesen fogadták, zászlódíszt öltött tiszteletére a vár homlokzata. Visszakapta kincseit, ruhátárát, hátasparipáit.

De bizony Erzsébet nem igen érezte jól magát a pompa és bőség között. Oly nagyon megkedvelte a szegénységet és alázatosságot, hogy nehezen tudta megszokni a bőséges asztalt, figyelmes kiszolgálást és parancsolást.

Gyakran panaszkodott gyóntatójának, Konrád atyának, akinek társaságát távolléte idején oly nehezen nélkülözte, hogy ő már a világi életben nem tud beleilleszkedni.

Nem való vagyok közéjük — mondta. — Tudom, atyámfiainak csak kellemetlen látvány az én szomorú arcom. Szokásaikban, mulatságukban gátlom őket. Mivel gyászolok — és gyászolni fogom halálom órájáig jó férjemuramat — a várban se tarthatnak táncvigalmakat, meg efféle mulatságot. Jobb volna nekem mégis elvonulni valami csendes magányosságba.

Hát őszintén szólva, a vár lakói, akik nagyon is világias emberek voltak, görbén néztek megint az özvegyre. Bár szóval senki sem mondta, de suba alatt értésére adták; nem nagyon bánnák, ha másutt ütné fel sátorfáját.

Mert a két ifjú herceg ugyancsak mulatott és szórakozott addig, míg Erzsébet vissza nem költözött. Víg cimborák tanyáztak a lovagterem megterített asztalai mellett. Napestig, sőt hajnalig is szólt a koboz, a gitár. Lármás tréfák között csendültek össze az ezüstserlegek.

Persze a bánatos özvegy, aki mezítláb, daróc köntösben járt köztük, aki megvetette a világi hivalkodást, aki lemondott az élet minden öröméről, úgy hatott rájuk, mint egy bőjti prédikáció.

Az állandó prédikációt pedig Henrik hercegnél sokkal istenesebb emberek se szívelik. Hát úgy maguk között eleget szapulták a hóbortos sógorasszonyt.

A finom lelkű, érzékeny kedélyű Erzsébet jól látta mindezt. Néhány hónap múlva szilárdan elhatározta, hogy elhagyja a világot és olyan életmódra törekszik, mely valóban kedves az Úr előtt.

Amíg kényszerítve volt szegénységben, sőt nyo-

morban élni, angyali türelemmel viselte sorsát. Most saját elhatározásából akarta folytatni azt az életet, melyet szenvedései idején megszokott és megkedvelt.

A fejedelemné gyóntatója igen szigorú pap volt. Konrád atya arról volt nevezetes, hogy lelki gyermeke csak az lehet, aki a legnagyobb tökéletességre törekszik az evangélium tanításai alapján. Erzsébet tőle kért tanácsot jövendő életmódját illetőleg.

— Atyám, érzem, nem tudok többé a világban megmaradni. Gyermekeim sorsáról gondoskodtak. A két nagyobb, rangjukhoz illő, fejedelmi nevelésben részesül, gondos és hű emberek felügyelete alatt. Kicsike Gertrudom már Altenburgban van a főnökasszony védő szárnyai alatt. Nincs rám szüksége egyiknek sem. Hát én szeretnék olyan életet élni, mely nekem megfelelő és az Úrnak is tetszetős. Háromféle tervem van. Legszívesebben belépnék a szentferencrendi apácák zárdájába. Vagy pedig elvonulva valami puszta magányban, mint alázatos remetenő szeretném dícsérni az Urat. De igen kedves volna előttem, ha vagyonomat szétoszthatnám és mint koldusasszony járhatnék házról-házra.

Konrád atya rongyos szőrcsuhát viselt maga is. Sarú nem volt a lábán évtizedek óta. Haját és szakállát nem nyíratta, mióta Isten szolgálatába lépett. Bár hívei elhalmozták ajándékokkal, azokat szétosztotta a szegények között. Ő megélt kenyéren és vízen. Szóval az alázatosságnak és lemondásnak élő mintaképe volt a derék pap. Hiszen azért ragaszkodott úgy hozzá Erzsébet és fogadta minden tanácsát parancsként.

De ez a szentéletű ember is megbotránkozott az ifjú fejedelemné tervein, aki alig múlt akkoriban huszonegyesztendős.

— Túlzásba akarsz tévelyegni leányom — csóválta bozontos fejét. — Szép és üdvös a lemondás és az alázatosság, de mindent módjával! . . .

— Atyám — ellenkezett Erzsébet, hát lehet-e túlzás abban, ha Krisztus Urunk életmódját követjük ?

Végre Konrád atya sok rábeszélés után megigértette az özveggyel, hogy egyik tervét sem fogja megvalósítani. Hanem eltávozik az udvarból és valami csendes helyen telepszik meg, ahol az irgalmasság szolgálatának fog élni. Belátta végre az özvegy: kár lenne vagyonáról lemondani, hiszen annak segélyével mennyi jót cselekedhet.

— Kedvesebb lesz az Úr Jézus előtt, ha a szegényeket gyámolítod, mintha jómagad is gyámolításra szorulsz — vélte Konrád atya. — Hiszen a saját személyedet illetőleg élhetsz oly szegényesen is, mint egy remetenő, oly istenesen is, mint egy apáca.

Hát Erzsébet rövidesen búcsút mondott a büszke wartburgi várnak. A fejedelmi rokonok nem nagyon búsultak utána. Marburg városkára esett választása, mely egyformán közel volt Reichardsbrunnhoz is és Altenburghoz is. Ahhoz a két helyhez, ahol Erzsébet szívének két legdrágább kincse volt.

Marburgban igen szegényes, vályogfalú házacskába költözött. Feljegyzések bizonyítják, hogy Erzsébet új otthona alig különbözött a legszegényebb emberekétől. Nagy vagyonát elhozta magával, de szobájának minden bútorzata egy vedlett, szalmazsákos faágyból és néhány székből állott.

Ételét maga készítette el. Bár két hű szolgálója: Isentrud és Guda, akik mint fejedelemnőt szolgálták és a nyomor napjaiban sem hagyták el, most is vele voltak, tőlük semmiféle szolgálatot el nem fogadott.

Annyira ment az alázatosság gyakorlásában, hogy a két leánynak keresztnevén kellett őt szólítani minden címzés nélkül.

Majd elhatározta: vagyonából egyetlen garast sem fordít a saját személyére. A két keze munkája után akart élni. Elővette rokkáját, mely az eisenachi nehéz időkben kenyeret szerzett neki és ismét munkát keresett. Font szorgalmasan. Elvállalt minden megbízást. A legutolsó zsellérasszonynak is dolgozott szíves-örömest.

Hát bizony ilyen életmódot fejedelemasszony még nem folytatott!

Hiszen, aki szegénysorban születik, munkájából él, az belenyugszik sorsába. Vagy akinek jómódja valamilyen okból megszünik és kénytelen a két keze után megélni, az sem változtathat a dolgán.

De, hogy valaki önként, teljesen a szabad akaratából válassza az örökös munkát, örökös szegénységet, küzködést a betévő falat kenyérért — mikor olyan fejedelmi vagyon van birtokában, amit egy emberéleten át el se tudna költeni —, arra bizony még példa alig akadt...

A magyar királynak, a hatalmas birodalom uralkodójának leánya úgy dolgozott, mint az utolsó napszámosasszony. Járt kopott-foszlott köpenyben, vezeklő-kámzsában. És mosolyogva, derüs vidámsággal cselekedte mindezt.

— Ha az Úr Jézus istállóba szállott alá mennyei birodalmából — mondta —, miért ne utánozhatnám én is ? Ha a szentséges kezeivel serényen dolgozhatott, én se vetem meg a munkát. Elhagytam a kényelmet és bőséget, hogy Üdvözítőm tiszteletére szegénységben élhessek.

Hogy szíve szerinti elfoglaltsága is legyen, hamarosan Marburgban is építetett kórházat. Berendezte, felszerelte rangosan. Mennyivel lakályosabb és kényelmesebb volt a szép tiszta kórterem, mint az a nedves, hideg szobácska, ahol ő lakott !

Erzsébet most is legszívesebben betegei között időzött. Most már senki sem gátolta, hogy minden idejét és pénzét a szegény, gyámoltalan szenvedőkre fordítsa.

— Ha a fejedelemné leül a beteg mellé, az már jobban érzi magát ! — mondták a szenvedők. — Alig várták, hogy megjelenjen közöttük, derüs arcával, jóságos szemeivel.

Járt ágyról-ágyra. Mindenkihez volt egy vígasztaló szava, gyöngéd simogatása. Minél visszataszítóbb és undorítóbb volt a beteg, annál biztosabban számíthatott Erzsébet ápolására. Ha valaki túlságosan szenvedett, éjjel sem mozdult el ágya mellől. Bekötözte, megmosta a legsúlyosabb fertőző sebeket. Imádkozott órákhosszat a gyógyulásukért.

A városka jómódú polgárai, meg a környékbeli birtokosok, akik hamar megszerették áldott jóságáért, gyakran halmozták el ajándékokkal. Mivel tudták : milyen szegényesen étkezik, minduntalan küldtek néki finom sülteket, édes borokat. Erzsé-

bet megköszönte szépen az ajándékokat és vitte egyenesen a kórházba. Végtelenül boldog volt, ha látta, hogy pártfogoltjai milyen jóízűen fogyasztják el a küldeményeket.

Nemcsak testileg ápolta a betegeit, de gyógyította a lelküket is.

A legtöbb szenvedő tele van panasszal. Türelmetlen. Sőt gyakran kifakad az Isten igazságos volta ellen is.

A jómódú, családi körben ápolt betegek között sem ritka az ilyesmi. Hát még azok között a szerencsétlenek között, akik kitaszítva, mindenkitől elhagyatva, jóformán az útszéléről összeszedve kerültek Erzsébet védőszárnyai alá.

Bizony nem egyszer verte fel a kórterem csendes nyugalmát káromkodás, durva szitkozódás.

Ilyenkor a hercegné nyomban a szenvedő mellé ült. Angyali szelídséggel figyelmeztette a beteget, hogy az Úristen megpróbáltatásként méri az emberre a szenvedést.

— Lásd édes felebarátom — csicseregte szívhezszóló szelíd hangján egyik beteg asszonynak, aki nagy kínjai között Isten káromlásra vetemedett —, a jóságos Istennek célja van ám a betegségekkel. Ha betegek vagyunk, eszünkbe se jutnak a világi örömök. Nincs alkalmunk vétkezni s így kedvesek leszünk az Úr előtt. A testi szenvedést Krisztus Urunk szenvedéseivel kell egyesíteni és bűneink bocsánatáért felajánlani.

A súlyos betegeket buzgón figyelmeztette az Oltáriszentség felvételére.

— Elő kell készülni a boldog halálra. Ha pedig

az Úr meghosszabbítja életünket, a jobb és igazabb életre.

A betegek hálás szíve örömmel nyilt meg az üdvös tanítások előtt. Mert hiszen Erzsébet igazán bebizonyította, hogy minden cselekedetét az Úristen iránti határtalan szeretet irányítja.

XVI. Az ima varázsereje.

Erzsébetet már életében kitüntette az Úr kegyelme. Be akarta többször is bizonyítani, hogy személye és imái minő kedvesek a mennyei hatalomnak. Nem egy csodálatos gyógyulás történt közbenjárása által.

Egy reggel, ahogy a kórházba megyen, egy süketnéma fiúcska ült a küszöbön. Béna is volt szegényke. Csak négykézláb tudott mászni.

Erzsébet szíve mély részvéttel telt meg a szerencsétlen gyermek iránt.

— Ó, Istenem! — sóhajtott fel. — Milyen picike és máris mennyit kell szenvednie!

Karjaira vette a gyermeket. Megetette, ágyba fektette. Azután letérdelt az ágya mellé. Buzgó imádságban kérte az Úristent, szüntesse meg az ártatlan gyermek szenvedéseit, hiszen még nem is vétkezhetett.

Másnap reggel a gyermek megszólalt. Beszélt tisztán, értelmesen. Elmondta, hol laknak szülői, akik azért hozták a kórház elé, hogy Erzsébet gondjaira bízzák.

Mikor a fiú anyját elhivatják, az csak elképed. Hinni se akar a füleinek, hogy gyermekét beszélni hallja.

— Ó, hiszen még soha a hangját nem hallottam — rebegi álmélkodva.

Hanem akkor volt csak nagy csodálkozás, mikor a béna gyerek talpraáll és frissen futkosni kezd.

Az anya térdre hullva karolta át Erzsébet lábait.

— Te, drága angyal, miként háláljam meg jóságodat ? !

— Ne nekem, jó asszony, hanem az Úr Jézusnak kell hálálkodnod. Lásd, ő beakarta bizonyítani, mily végtelen nagy az irgalma.

Egy másik esetet is feljegyeztek élettörténetének írói :

Földöncsúszva kereste fel egy ember, aki annyira köszvényes volt, hogy évek óta nem tudott járni.

— Én Reichardsbrunnból való vagyok — szólt. — Onnan, ahol jó férjed nyugszik. Hallottam mennyi beteget gyógyítottál meg, dicső Nagyasszony, segíts hát rajtam is ! Férjed lelkének üdvösségére kérlek : imádkozzál értem !

Ez az egyszerű parasztember jól tudta, hogy a fiatal hercegnének minden földi emléke között legdrágább elhúnyt férjéé. Szerető, hű szívét ez érinti legfájdalmasabban.

Erzsébet megindulva intett a nyomoréknak, hogy kövesse a közeli templomba. Ott arccal a földreborulva imádkozott néhány órán keresztül szakadatlanul. Mire elvégezte ájtatosságát, a béna ember boldogan siet hozzá :

— Csodát tettél, Nagyasszonyom ! — kiáltott fel boldogan. — Áldott légy, amíg élsz !

— Nem én tettem csodát, jó barátom ! Az Úrnak kell hálálkodnod. Téged az erős hitű ima gyógyított

meg. Életedet ehhez alkalmazd ezentúl — szólt Erzsébet meghatva és homlokon csókolta a toprongyos csavargót.

A kórház mellé nemsokára a fejedelemné templomot is építetett. Szüksége volt az Istenházára, hogy minél közelebb érje. Hiszen élete a betegek és az Úristen szolgálata között oszlott meg.

Rendszerint mise után hosszasan szokott a templomban időzni. Amikor már mindenki eltávozott, zavartalanul szálltalázatos lelke az Úr szent trónusa elé.

Egyszer egy vak ember botorkál a templomban. Topog ide-oda, mintha keresne valakit.

Erzsébet észreveszi. Oda megy hozzá, kérdezi: kit keres?

— Messze földről jöttem ide — mondja a koldus. — Hallottam, itt egy kegyes jó asszony él, aki sokakat meggyógyított mindenféle nyavalyájukból. Találkozni szeretnék vele. Hátha segítene rajtam is.

— Hát nagyon szeretnéd őt látni? — mosolyog Erzsébet.

— Ha Isten megengedné, legelőször őt szeretném látni. De hát gyermekkoromban vesztettem el szememvilágát. Azóta alamizsnából élek. Pedig hogy szeretnék én dolgozni! És örökké henyélnem kell! Ha tudnád, jó asszony, milyen hosszú nékem az idő, mivel munkátlanul telnek napjaim.

Erzsébet vígasztalta a vakot.

— Isten bizonyára javadra fordítja a szenvedést. Lásd, Ő bölcs és igazságos. Nyilván jót akart veled, amikor rád mérte a nyomorúságot.

— Ó, csak visszanyerném két szemem világát! —

jajdult fel a koldus. — Bizony egész életemet Isten dicsőítésére szentelném!

A jóságos Erzsébet gyengéd szívét mély szánalom töltötte el. Kézen fogta a vakot és elvezette az Üdvözítő képe elé:

— Térdelj le mellém. Kérjed az Úr Jézust, adná vissza látásodat. Majd én segítek neked imádkozni.

Az ember most már gyanította, kivel beszél.

— Ó, drága jó asszonyom, segíts rajtam! — esdekelt.

— Nem tudok én segíteni édes felebarátom! Az Úristennél ván a segítség. Élő hittel fordulj hozzá. Hiszen ő már sokkal nagyobb csodákkal is megmutatta erejét és hatalmát...

A fejedelemné és az ágról szakadt koldusember letérdeltek egymás mellé és imádkoztak buzgón sokáig. És amikor elvégezték ájtatosságukat, a vak kiapadt szeme úgy ragyogott mint a fényes csillag. Visszanyerte látását.

Az ember mámoros örömmel kelt fel térdeiről és rebegte szívszorongva:

— Asszonyom, áldott legyen az Úr neve, aki általad ismét ép emberré tett! Amíg élek, hirdetni fogom a te végtelen jóságodat és az Úristen dicsőségét!

— Menj, jó ember és szolgálj az Úrnak! Lásd, végtelen az ő irgalma! — szólt Erzsébet könnyekig elérzékenyülve.

Igy teltek Erzsébet napjai. Élete irgalmas cselekedetek és szakadatlan munka sorozata volt.

Csendes nyugalmát felzavarta egy ízben atyja követe. Endre király megint üzent érte. Szigorúan

meghagyta, hogy csomagoljon azonnal és jöjjön haza, Magyarországba. Hagyja el örökre azt az országot, ahol oly méltatlanul bántak vele.

— Isten mentsen engem, hogy innen eltávozzak! Itt akarok én meghalni, ahol szeretett férjem holtteste nyugszik — mondta Erzsébet határozottan. — Mondd meg jó atyámuramnak derék vitéz, hogy leánya azt a rövid időt, mely számára kiszabatott, itt akarja eltölteni.

Rövidesen még egy kisérlet történt, mely Erzsébetet a világba visszacsalni akarta. De hát Erzsébet lelke már akkor annyira az Úré volt, hogy visszapattant arról minden ilyesféle törekvés. Oly szilárd volt hite és akarata, mint a kőszikla.

Egy napon a német birodalom császárának követei keresték fel szerény lakát. A császárnak meghalt a felesége. Miután kicsi gyermekeinek igazi jó édesanyát akart adni, Erzsébetet szemelte ki hitveséül. A thüringiai özvegy fejedelemné emberszeretéről és jóságáról csodákat beszéltek. Eljutott a híre annak a császárhoz is.

A fényes öltözetű lovagok belépnek az alacsony ajtón. A konyhába jutnak, ahol orrfintorgatva néznek körül.

— No — mondja az egyik —, az özvegy hercegné ugyan szegényesen lakik.

A tűzhely mellett, alacsony zsámolyon valami apácaféle asszonyszemély üldögél. Előtte cseréptálban kása. Fakanállal falatozik jóizűen.

— Nem tudnád megmondani testvér — szólítja meg egyik lovag. —, hol találhatnánk elő Erzsébet fejedelemnét?

— Mivégből keresitek ?

A lovagok azt hitték : az apáca bizton a fejedelemné bizalmasa. Hát megmondták neki.

— Mink bizony császári urunk megbizásából jöttünk ide. Azért keressük, hogy feleségül kérjük számára.

A darócruhás, mezítlábas asszony ajkán szelíd mosoly játszadozott.

— Mondjátok meg uratoknak jó lovagok, hogy Erzsébet fejedelemné már régen meghalt. Itt csak Erzsébet testvér lakik, akinek igen sok sürgős teendője van. Bizony nem teljesítheti császári uratok kérését . . .

Nagy volt a derék lovagok megrőkönyödése, amikor megtudták, hogy a foltozott-kámzsás asszonyt szemelte ki uruk a német birodalom császárnéjának. Persze iparkodtak mielőbb búcsút mondani az ajtófélfának. És Erzsébet ápolta tovább gondosan betegeit. Mosta és tisztította a nyavalyásokat. Fürdette a bélpoklosokat. Halála órájáig gyakorolta magát az alázatosság és irgalmasság szent cselekedeteiben.

XVII. Megnyílt az Ég kapuja.

A rendkívüli asszony, akinek az Úr rendkívüli szenvedéseket és megpróbáltatásokat osztott ki, megtisztult már minden földi salaktól. A lelke már oly fehér és kristálytiszta volt, hogy az Úristen elérkezettnek látta az időt, mikor őt magához szólíthatja az örök boldogság honába.

Mindössze huszonnégy tavaszt látott Erzsébet kivirulni. De ez a huszonnégy esztendő annyi eseményt, megpróbáltatást és szenvedést hozott néki, amennyit kevés ősz, öreg anyóka él át élete fogytáig.

Az Úr Jézus születése után 1231-ik esztendőt írták. Erős, kemény hideggel köszöntött be a tél. Erzsébet földes szobájába szabadon járt be a zimankós hideg szél a vékony falakon keresztül.

A sok bőjtölés, virrasztás, önsanyargatás szemlátomást tönkretették gyönge testét. A tél elején megfázott, ágynak esett.

A két jó szolgálója ápolta gondosan. Nem tulajdonítottak különös fontosságot a betegségnek. Hiszen Erzsébet oly edzett volt. Annyit nélkülözött, didergett. Vélték: nem árthat meg neki semmi. Eszükbe se jutott, hogy a kedves teremtés többé nem fog felkelni szalmazsákjáról.

Erzsébet félálomba szenderedett. A két leány csendesen ült mellette. Aggódva figyelték ziháló lélekzetét. Nézték halvány, szenvedő arcát, melyet valami földöntúli boldog mosoly sugárzott be.

A beteg hirtelen felnyitotta szemeit. A két kékazur úgy csillogott, mint a köszörült drágakő. Boldogan ragadta meg a leányok kezét.

— Édes barátnéim — szólt lelkesülten. — Képzeljétek : Krisztus Urunkkal beszélgettem az imént ! . . . Azt mondta, lejárt már az időm ! Megjutalmazza szenvedéseimet. Rövidesen nála leszek. Viszontlátom az én jó férjemet . . .

Guda és Isentrud görcsösen felzokogtak.

— Csak nem akarsz itthagyni minket, drága asszonyunk ! Irtóztató elgondolni, hogy meghalj ! Azt nem akarhatja a kegyelmes Úristen . . .

— Ó, mily balgák vagytok, leányaim ! Hát nem látjátok-e, hogy véget érnek nehéz küzködéseim ? Most leszek majd igazán boldog.

— Meg kell gyógyulnod úrnőm ! — kiáltott Isentrud kétségbeesetten. — Nem, nem engedünk ilyen fiatalon koporsóba . . . Néhány napi járóföldre lakik egy híres remete. Az olyan füveket ismer, melyek minden betegségen segítenek . . . Azonnal érte megyek !

Erzsébet mosolyogva vonta szivére a zokogó leányt, akit módfelett kedvelt.

— Ejnye Trude, csak most látom, nem szeretsz te engem !

— Hogy mondhatod ezt asszonyom ! Mikor az életemet se sajnálnám érted !

— Bizony nem szeretsz, Trude leányom ! Mert

ha igaz szívvel volnál hozzám, nem akadályoznád meg, hogy az édes Üdvözítő mielőbb magához szólítson ... Meggátolnád, hogy drága jó anyámat, akit oly kicsike koromban veszítettem el, végre viszontláthassam ... Gondold csak el, ő vár rám, az édes urammal együtt, aki előre ment nékem helyet kérni ... Látod, látod, nem mégy te el a remetéért. Nem kell nékem csodagyógyfű. Most fogok csak igazán meggyógyulni ...

A kegyes jó asszony hát készülődött a nagy útra. Senkit nem engedett magához. Egyedül akart lenni.

— Istennel akarom utolsó óráimat eltölteni — mondta. — Gondolkodnom kell sok vétkem felett ...

Láztól elgyengült erőtlen keze egyre szakadozott, szertefoszló zsoltáros könyvét lapozgatta. Siratta bűneit és kérte a bocsánatot.

Vasárnap reggel, november 18-án végezte a hercegné az utolsó szentgyónást. Amikor felvette a kenetet, szemlátomást megkönnyebbült. Révedező tekintete ismét kitisztult. Sovány arcán a két élesen határolt tűzrózsa, melyeket a sorvasztó láz festett oda, lassan elhalványodott.

Konrád atya, a szigorú lelkivezetője volt mellette utolsó óráiban. Az ősz pap igen rideg és követelő volt Erzsébettel szemben. De ezt azért tette, hogy annál biztosabban vezesse őt a mennyország kapuja felé.

A lelkipásztor barázdás arcát sűrű könnyek szántották fel. Látva ennek az ifjú teremtésnek korai elmúlását, lelkében kétség támadt fel.

Egyre azon tépelődött, hogy talán mégsem kellett volna megengedni Erzsébetnek ezt a szigorú és

gyötrő életmódot ? . . . Míg így töpreng, a beteg hirtelen megszólítja :

— Ne hidd jó atyám, hogy mulasztást követtél el velem szemben. Most látom csak a te támogatásod és vezetésed híjján alig jutok át a hídon, mely az Égbe vezet. Jó Konrád atya, most köszönöm néked tiszta szívből a sok penitenciát és dorgálást, melyeket nékem kiosztottál . . .

Konrád atya alig tudott szólni a nagy felindulástól. A haldokló eltalálta gondolatait.

Erzsébet ismét szólt :

— Mielőtt végleg elmennék, intézkedni akarok javaim fölött. Ami pénzem és értékes holmim még megmaradt, azt osszátok ki temetésem napján a szegények között.

— Gyermekeidre nem hagysz semmit, úrnőm ?

— Ó, igen, róluk is gondoskodni akarok. Nézd, atyám — mutatott a székre. — Ott fekszik köpenyegem. Ütött-kopott biz az. Sok éve szolgál engem. Ezt hagyom Herman fiamra ! Ha az Úristen megengedi : ő fejedelmi trónra kerül. Százezrek üdve és boldogsága nyugszik majd kezében. Azt kívánom : ez a köpeny legyen a szobájában. Tartsa mindig szeme előtt. Jusson erről eszébe édesanyja, aki ilyen koldusgúnyában dícsérte és szolgálta az Urat. Ha ezt látja, nem lesz hiú és elbizakodott . . .

Konrád atya odavitte a kívül-belül agyonfoltozott ruhadarabot. Ez lesz hát a jövendőbeli uralkodó öröksége.

— Zsófia leányomnak hagyom Szűzanyám képét, mely itt függ a fejem felett. Ez az egyetlen értékem, amit megtartottam a régi időkből. Ezt a képet jó

férjem ajándékozta nekem, hát azért oly becses . . . Zsófia a világban fog élni. Sok fájdalom, keserűség búsítja majd őt is bizonyára . . . Keressen vígaszt és enyhülést az édes Szűzanyánál, mint ahogy én is megenyhültem minden bánatomban, ha hozzá fohászkodtam . . .

A beteg elhallgatott. Szeme bágyadtan lecsukódott. Nehéz lélekzete hangzott csak a kis szoba nagy csendjében.

— Hát Gertrudnak, legkisebb gyermekednek semmit se hagysz ? — kérdezi Konrád atya.

Erzsébet örömsugaras mosollyal nyitja meg szemét :

— Az édes kicsike rózsaszálamnak bizony mit sem hagyok ! . . . Pedig ő van legjobban szivemhez tapadva . . . De hát ő az Úr Jézus jámbor szolgálója lesz. Úgy érzem : nincs szüksége támasztékra, hogy üdvözülhessen . . .

Erzsébet előtt megnyílt már az égi kapu. Minél inkább közeledett halála órája, mindinkább megkönnyebbült.

— Már semmi fájdalmat sem érzek — szólt. — Mintha olyan könnyű volna testem, mint a pehely. Szinte repülni tudnék . . . De el ne felejtsétek, ebbe a kámzsába kivánom, hogy eltemessetek . . . Rám ne adjatok más köntöst . . . Csak ebben merek megjelenni az Úr szent trónusa előtt . . .

A szűk szobácska ablakán bevilágított az alkony rózsaszínű pírja. A haldokló fehér arcát megfestette pirosra. Földöntúli boldog mosoly világította meg a kedves arcot, mely kisimult, megszépült a halál órájában.

Környezete bámulva szemlélte a nagy változást. Erzsébet arcáról, melyet a sok szenvedés és nyomor annyira megviselt, egyszerre eltünt minden könnyárkolta redő. Mintha egy gyöngéd kéz letörölte volna a szenvedés barázdáit és helyébe visszavarázsolta az ifjúkori szépséget, üdeséget. Erzsébet oly csodásan szép volt, mint lakodalma napján . . .

Most halk énekszó hangzott fel a haldokló ajkán. Egy régi dícsérő zsoltárt énekelt szívhezszólóan, édes, ezüstcsengetyű hangján.

Olyan lágy és szelíd volt az éneke, mint a távoli esti harangszó, mely csendesen, elmosódottan idehallatszott épen.

Erzsébet utóljára nyitotta ki ajkait.

— Úgy-e gyönyörű volt ez az ének ? Szárnyas angyalok repültek ágyamhoz, velük énekeltem . . .

Szelíden lehajtotta fejét párnájára. Hófehér lelke elszállt, hogy bebocsájtást kérjen az örök boldogság honába.

*

Azon az éjtszakán, mely Erzsébetnek utolsó volt e földön, a közeli Reichardsbrunnban, ahol férje nyugodott, egy szerzetes — Wolkmar nevű — nem tudott aludni.

Wolkmar rendkívül jámbor és szentéletű barát volt. Erzsébet, aki gyakran kereste fel férje sírját, többször elbeszélgetett vele.

A jámbor Wolkmar páter néhány nap előtt eltörte egyik karját favágás közben. November 19-ikére virradó éjtszakán különösen sajgott a törött karja. Miután órák hosszat hánykolódott álmatlanul, fel-

kelt fekhelyéről és lement a zárdatemplomba. Imádkozással akarta megrövidíteni a hosszú éjtszakát.

Ahogy térdel a hideg kövön, élesen szaggató fájdalom hasítja a törött csontjait. A szegény ember hangosan feljajdult rettentő kínjai között.

Ebben a percben a sötét templomban, melyet csak az örökmécs halvány sugara világított be, vakító fényesség áradt szét. Mintha egyszerre száz fáklya világítana. Ebben a vakító sugárözönben Erzsébet fejedelemasszony alakja közeledett feléje.

A szokott édesen szelíd hangján szólítja meg az ámuló Wolkmart.

— Mi bajod kedves Wolkmar testvérem ? Miért jajgatsz oly nagyon ?

A szerzetes szinte bódultan a nagy fényességtől, némán mutatja törött karját.

Erzsébet óvatosan megfogja a törött kart és gyengéden megcsókolja.

— Csak keveset tűrj még Wolkmar testvér! Mindjárt szűnni fog a fájdalmad ! . . .

A jámbor barát lassan eszmélt fel meglepetéséből. A vakító világosságban most veszi észre, hogy Erzsébet pazar pompával van felöltözve. Égszínkék, aranycsillagokkal teleszőrt palást van a vállán. Alatta hófehér selyemköntös suhog. Aranyhaja, mely gondozatlanul, fakón csüngött mindig homlokába, selyemzuhatagként omlott vállára, aranyabronccsal leszorítva.

— Hogyan van asszonyom, hogy ilyen fejedelmi öltözékben látlak ? Hiszen te mindig a vezeklőcsuhát viselted ?

Erzsébet mosolyogva tette ajkára újjait.

— Csitt, semmit se kérdezz! Annyit mondhatok csak: véget értek szenvedéseim. Most másként élek, másként öltözöm . . . Nagyon, nagyon boldog vagyok most jó Wolkmar testvér . . .

A következő percben sötét lett. A fejedelemné eltűnt.

Wolkmar pedig érezte, hogy kínzó fájdalma megszűnt. Karja teljesen ép, mintha semmi baja se történt volna. A barát azután még soká hálálkodott az Úrnak fájdalmai megszüntetéséért.

Ahogy megvirradt, még mindig imazsámolyán fohászkodott. Éles kopogás hangzott fel most a zárdakapun.

Wolkmar megy sebesen kaputnyitni. A téli derengésben egy ember áll a küszöbön, aki lihegve mondja:

— Húzzátok meg a harangokat! Öltsetek gyászpalástot páterek! Az éjjel meghalt a drága, jóságos fejedelemasszony . . .

Wolkmar atya harmadnapon, amikor Erzsébetet nagy pompa és részvét mellett eltemették, viszontlátta őt a ravatalon, csak-azon szürke, szakadozott kámzsában, melyet élete fogytáig viselt . . .

XVIII. Szent Erzsébet csodatételei.

Düledező csárda áll a Marburgba vezető országút mentén. Csak olyan szegényrendű utasok számára épült, akiknek néhány rézpénzért szivesen adnak a puha szénán nyugvóhelyet.

Ma különösen népes a csárda. Pedig rendszerint hétszámra ha akad utasember.

Az ivó gyalulatlan deszkalócáin szoronganak az emberek. De még az udvar is tele tarisznyázó utassal. Ki a földön, ki a szekéren üldögél és falatozik jóízűen a hazai elemózsiából.

A csárdás meg a felesége már széthordták összes almabor készletüket. Csak jó szót, meg vizet adhatnak a szomjas vendégeknek.

Ha valaki belép a zsibongó sokadalomba, el se tudja képzelni, hová készül ez a sok hiányos ember. Mert kinek a keze, kinek a lába, kinek meg a szemevilága beteg.

A szekereken dunyhák közt nyögdécselő betegek. Apró gyerekeket csitít az anyjuk, akik bénák, sebesek vagy másvalahogy nyavalyásak.

Mintha egész Thüringia minden lázárja találkozót adott volna egymásnak a mai napra . . .

Hangos csengetyűszó mellett uras szekér fordul

be az udvarra. A négy tüzes paripa kocsisa káromkodva ereszti ki az ostorszíjat.

— Ejnye szedte-vedte! Hát mi lesz itt? Hisz nincs se vásár, se búcsú! Be se tudok a sok rongyostól jutni!

A szekér utasa — finomruhás, előkelő úrnő — csodálkozva néz szét.

— Honnan jöttök, emberek? Hová készültök ily számosan?

Egy foltos-condrás, koldusforma öreg kuporog a kapu mellett. Az felel:

— Bizony illene tudnod úrasszonyom, hogy a holnapi szent napon lészen a dicső Erzsébet fejedelemasszony szentté avatása. Oda készülődünk mindannyian.

Az úrnő meglepődött. Szép, büszke arcán látszik, hogy csodálkozik erősen. Leszáll a kocsiról és gyöngéden emel le egy kis fiúcskát.

A gyermek olyan 6—8 éves forma, de anyja karjára veszi. Úgy látszik nem tud járni. A csinos, értelmes arca nagy szenvedésről panaszkodik.

— Oly nagyon összerázott a sok szekerezés édesanyám — mondja. — Már alig várom, hogy ágyba fektess!

Az anya aggódva néz körül.

— Nem tudom hová fektetlek ma éjtszaka édes Kurt. Azt reméltem, itt kapunk bizton szállást. De ki gondolt ilyen tengernyi sokadalomra . . .

Az ivóból kiperdül a testes csárdásné. A sok dolgától szinte liheg, mint a tömött lúd. Az utasnő megszólítja:

— Jó asszony, tudsz-e szobát, vagy legalább ágyat adni beteg kisfiamnak?

Az asszony égnek emeli a két karját, tenyerét kifordítva :

— Ó, de rosszkor jöttél Nagyasszonyom ! Nemhogy ágyat, de még ülőhelyet se adhatok ma éjtszakára !

Az úrasszony kérleli :

— Adnod kell akárminőt is. Nézd, egész nap kocsiztunk. Ennek a nagybetegnek pihenni kell.

— De honnan vegyek, szent Szűzanyám ! Mikor magam se tudok ma éjjel lepihenni, pedig hajnal óta talpalok. Még a saját szobámat és ágyamat is elfoglalta egy előkelő uraság . . .

Az úrnő parancsoláshoz szokott hangon szól most :

— Abban a szobában lesz még helye egy beteg gyermeknek. Menj be és mondd meg, hogy Eichwald grófné kér egy zúgot a beteg fia számára.

A név hatással volt a csárdásnéra. De méginkább hatott a néhány arany, amit a grófné beszédközben a markába csúsztatott.

— Hisz megpróbálhatom, úrnőm. De igen mérges nagy úr az. Nem hiszem, hogy helyet adna.

A csárdásné ékesruházatú lovaggal tér vissza. Ragyogó mellvértet, tollas sisakot hord a lovag. Széles, pallosformájú kardját kezébe viszi. Meghajtja magát módosan.

— Asszonyom, készséggel átengedem az egész szobát, ha ugyan Eichwald gróf özvegyét tisztelhetem benned ?

— Eichwald Kurt özvegye áll előtted vitéz lovag. Azon Eichwald gróf hitvese vagyok — mondja könnyfátyolos hangon, — aki a keresztes hadjáratban Lajos fejedelemmel együtt áldozta életét Krisztus Urunknak.

A lovag lekapja sisakját.

— Rendelkezzél velem asszonyom! Mindenben segítségedre óhajtok lenni. Mert én meg azon Lajos fejedelemnek vagyok testvére, akiről az imént szóltál. Konrád a nevem . . .

A herceg nyomban előszólította embereit, akik parancsára az özvegy grófné podgyászát behordták.

— Nagyon köszönöm a jóságodat uram — szólt a grófné hálásan. — Bizony nem tudtam volna hová lenni, ha meg nem szánsz bennünket

Konrád herceg szertartásosan meghajolt és távozni készült. A grófné megállítja.

— Hát te hol töltöd az éjtszakát herceg úr? Egy tű el nem fér ebben a házban. Tömve minden zúg.

— Majd csak ledőlök valahol! Ágyam lesz a köpönyegem. Takaróm — a csillagos égbolt . . .

— Nem, nem engedhetem, hogy ennyi kényelmetlenséget szerezz magadnak! Nézd uram, kis fiam alszik már az egyetlen ágyon. Én majd ezen a karos padon igyekszem lepihenni. Számodra talán tud valami szalmazsákot keríteni a csárdásné. Ha meg nem sértenélek, maradj itt . . .

— Semmiesetre se alkalmatlankodom — ellenkezett a herceg. — Nekem igen nagy öröm, hogy szolgálatodra lehettem. Majd csak elleszek valahol.

— De hát engedd legalább megosztanom útikosaramat! Jó lovag, ne vesd meg szerény vacsorámat! Tarts velem!

Míg a grófné kérlelte, szobalánya nehéz damasztabroszt terített a kopott asztalra. Hideg sülteket, ropogós, pirosra sült csirkéket rakott ki ezüsttálakra. Ékköves serlegekbe aranyszínű óbort töltött.

Konrád herceg jókedvűen húzott egy széket az asztal mellé.

— De bizony meg nem vetem ezeket a jóféléket. Éhen vagyok. Egy falat kenyeret se tudott adni a korcsmárosné.

A két utas jóizűen falatozott. Mikor aztán néhány korty bort is lecsúsztatott a herceg, kedélyesen szólt:

— Nagy jót tettél velem, úrasszonyom. Ha meg nem vendégelsz, étlen-szomjan kopogtatok holnap reggel Marburg kapuján.

— Mi dolgod ott, herceg úr? Miért megy ez a tengernyi nép is épen oda? Hisz az a kis fészek be se tud fogadni ennyi sokadalmat.

— Ez csak kis része annak a népnek, mely holnapra Marburgba özönlik. Nemcsak a német birodalom minden tájáról, de külországokból is jönnek búcsúsok.

— De mit kerestek ott? El nem tudom gondolni, mivégre iparkodtok?!

Konrád herceg meglepődik.

— Tán te nem oda készülsz? Látom beteg a fiacskád. Azt hittem Marburgba iparkodsz vele.

— Dehogy is! Olaszhonba készülök. Tudós orvosok javalták az enyhe olasz éghajlatot Kurtom beteg tüdejére. Avval biztatnak; a citromfák hazájába ismét kinyilnak arcocskáján a rózsák, miket a száraz betegség elhervasztott.

— Sohse menj olyan messzire! Ha igazán akarod gyermeked gyógyulását, csak Margburgba menj. Ha hivő szívvel fordulsz az én szentéletű sógorasszonyomhoz, fiad bizton egészséges lesz. Bizonyára hal-

lottad, mennyi nagybeteg gyógyult meg, aki Erzsébet fejedelemnéhez alázattal imádkozott. Próbáljad ki, hátha segít rajtatok is.

A grófné csendesen ingatta fejét.

— Hiszen hallani hallottam sok mindenfélét. Bár én messze északon lakom, eljutott a híre oda is annak a sok hihetetlen esetnek, melyek állítólag Erzsébet asszony sírjánál történtek.

— És te talán kételkedsz ezekben a csodákban ?

— Bocsáss meg lovag, de bizony nagyon hihetetlen dolgok ezek ! Már én csak inkább hiszek a ráolvasásba, meg a gyógyfüvek erejébe, mint az ilyen mesemondás.

Konrád herceg indulatosan csapott az asztalra.

— Már pedig úrnőm, ezek nem mesemondások, de megtörtént igazságok ! Ha egyszer én nem kételkedem — pedig férfiember előbb meggondolja és megrágja, amit elhisz — hát elhiheted : színtiszta igazság mindaz, amit Erzsébetről hallottál !

A grófné eldöbbenve mered a felhevült hercegre.

— Hát igaz lenne, hogy a vakok látnak, a bénák járnak, a nyavalyások meggyógyulnak, ha Erzsébet hercegné sírjánál buzgón imádkoznak ?

— Úgy van, grófné asszony ! — bólintott a herceg ünnepélyesen és előhúzott egy vaskos iratcsomót. — Itt van azon iratnak a másolata, melyet a Szentatyához küldtek kiváló egyházi férfiak. Itt harmincnégy eset van elősorolva, névvel, lakóhellyel és kelettel együtt. Nemcsak a meggyógyultak és hozzátartozóik, de hiteles tanúk is eskü alatt vallották. Ez mind szentigaz. Magam is beszéltem többekkel azok

közül, akik itt fel vannak sorolva. De ez csak kisrésze ám a csodáknak. Hát még a sok messzeföldről összesereglett betegek, akik nem jelentkeztek vallomástételre. Ki tudná mindazokat előtalálni!

— Hogyan, herceg úr? Te, te... is komolyan és szíved meggyőződéséből hiszed mindezt? Hiszen úgy tudom te is...

A grófné zavarodottan szakította félbe a megkezdett mondatot. Égő vérhullám festette bíborszínűre a herceg férfias arcát. Fejét lehajtotta és sötét szemében, férfiszemben idegen vendég — ritka vendég jelentkezett. Aztán lassan végiggördült a bronzszínű arcán.

Eichwald grófné megdöbbenve hebegte:

— Ó, megbocsáss uram! Minő csacska asszony is vagyok én! Pedig hidd el, nem akartalak megsérteni... De lásd, az én távoli otthonomban is megtudtuk, hogy...

— Csak mondd ki! Sohse kíméleteskedj! Tudom: hitvány, rongyember voltam!... — sóhajtott Konrád fájdalmasan. — De látod, az életem is odaadnám szíves-örömest, ha részese nem lettem volna annak a gaztettnek, melyet Henrik bátyám Erzsébet ellen elkövetett...

A herceg szomorú szeme a távolban révedezett. Megkereste az ablakon át azt a tenyérnyi kékséget, ami az alkonyodó égboltból belátszott A szép tavaszi nap végefelé járt. Az izzó tűzkorong már a látóhatár szélét csókolgatta, mintha nyugvóhelyet kérne tőle. A tengerkék égen rózsaszínű felhőfoszlányok sorakoztak. Azokra szegezte komor tekintetét a fiatal herceg. Mély hangja meghalkult, ellágyult, ahogy mondta:

— Nagy az én bűnöm. De jóváteszem, ha az Úristen megengedi. Részese voltam annak a gonoszságnak, mely szeretett fivérem özvegyét megfosztotta trónjától és apró gyermekeivel kikergette otthonából. Nagy az én bűnöm ! Fel sem oldoz alóla száz pap, ezer penitencia se . . . Csak az igazságos Isten tudja : mint marja szivemet a bánat . . . Amikor koporsójában láttam azt az angyali jóságú édes teremtést, aki légynek se vétett soha. Aki szeretetével halmozta el az útszéli koldust is — úgy éreztem : rövid egy emberélet, hogy levezekeljem azt a vétket, amit ellene elkövettem . . . Meghalt ifjan. Alig múlt huszonnégy esztendős . . . Az arca, a hideg, márványarca olyan földöntúli mosolyt sugárzott, hogy szinte vakította a szemet . . . Ott, a koporsójánál szent esküvéssel megfogadtam, hogy ezentúl az ő szolgálatának szentelem életemet.

— És miként teszed, ezt herceg úr ?

— Már életében száz csodás esetet suttogtak az emberek. Aki csak közelébe jutott, megjavult, megtisztult. Akiket betegségükben ápolt — hej, de sok ezer azok száma — neki tulajdonítják gyógyulásukat. A temetésén — ahol annyi hihetlent hallottam — elhatároztam : végére járok az igazságnak.

A grófné tikkadtan suttogta :

— Igaz lelkedre mondd : mit tapasztaltál ? !

— Azt, hogy Erzsébet az Úristennek különös kegyeltje. Mindenkoron meghallgatta imádságát, ha mások jóvoltáért fohászkodott. Kedves ő Krisztus előtt, mert hiszen cselekedeteiben mindig a szentek példaadását követte. Egész életén át arra törekedett, hogy a krisztusi erényeket gyakorolja. Sértésért,

bántásért csak jó szóval fizetett. Vállalta a legnagyobb szegénységet, hogy minél bőkezűbb lehessen a nélkülözőkkel. Egész élete szakadatlan önfeláldozás és szeretet volt. Az Úr Jézus azzal jutalmazta: hogy a földi sötétségben világító fáklya legyen. Az ő élete és halála a hivő lelkekben megerősíti a hitet. A hitetleneket csodatételei visszavezetik az igazság útjára.

A herceg arca átszellemült, ahogy folytatta:

— Látod, asszonyom, az Úrnak tetszett alázatos és hűséges leányát azzal jutalmazni, hogy örök érdemeiért a süketek hallásukat, a vakok látásukat, a némák szavukat visszakaphassák...

— Minő csodálatos és rendkívüli mindez — sóhajtott a grófné.

— A Szentatya bullája, melyet esztendeje küldött szét a világ minden keresztény egyházi emberének, megírja részletesen, hogy minő érdemekért sorozta be Erzsébetet a szentek dicső seregébe. Olvastam azt a bullát, áttanulmányoztam betűről-betűre. Többek közt ez áll benne:

«Minden keresztény templom oltárán András havának 19-ik napján világ gyujtassék. Ezt a napot ünnepeljétek és ünnepeltessétek érdemeinek csodálatos nagyságához mérten fényesen. Hogy mi is részesek lehessünk hathatós közbenjárása által az Ég azon kincseiben, melyeket ő Krisztus kegyelméből nyert és melyek birtokában dicsőíttetik mindörökké.»

— Gondold csak el asszonyom! A megvetett, kitaszított nő, aki ifjú életét a legundokabb nyavalyások közt töltötte. Aki foltozott, keshedt gúnyá-

ban szolgált minden szenvedőnek. Aki egyidőben koldusbotot akart kezébe fogni, hogy minél tökéletesebben gyakorolja az alázatosság erényét, *ennek az asszonynak neve és emléke élni fog, míg ezen a földön az igaz Isten dicsérete él.* Régesrégen szétfujja még a porunkat is az idők szele, amikor az ő neve ragyogni és sziporkázni fog a keresztény világ egén . . . András havának 19-ik napján a legfényesebb székesegyház selyempalástos püspöke és a legszerényebb falusi templom kopott reverendás lelkésze ünnepi palástot ölt magára és a hivők százmilliónyi seregével együtt tömjénfüst között magasztalja szent Erzsébet erényeit ! . . .

A herceg kigyúlt arccal, szikrázó szemmel beszélt. Az özvegy grófné elmerengve hallgatta. A beteg gyermek panaszosan felnyögött. Nyugtalan álma lehetett szegénykének. Az anyja aggódva tapogatta forró homlokát. Aztán visszaült az asztal mellé és görcsösen felzokogott.

— Ó, az én egyetlenegy fiamat, ha meggyógyítaná ! Ha életem vigaszát, bús özvegységem reménytosztó csillagát, ha visszaadná nékem ! Az Úr Jézus elvette hitvespáromat, amikor érte kötött kardot. Elvette, nem panaszlom fel. De legalább kicsike magzatomtól meg ne fosztana ! Lásd, herceg úr, bár mérhetetlen kincsem van, én vagyok az anyák legszegényebbje. Én nem láttam esztendők óta mosolyt, vidámságot a fiam arcán. Nem gyönyörködhetem pajkos jókedvében, virgonc tréfáiban. Beteg, halálosan beteg a nagy család zsenge, utolsó hajtása... Ha tudnád, mint irígylem az utolsó zsellérasszonyt, ha egészséges gyermekei nyakába akaszkodnak,

Odaadnám büszke sziklaváramat, minden kincsemet, aranyamat, csak egyetlen gyermekem itt ne hagyna!

A herceg meghatva vigasztalta a gyötrődő anyát.

— Nézd, asszonyom, az Úr kegyelme végtelen. Nem szabad abban kételkedned. Lásd, ide irányított, hogy velem találkozzál és szemed előtt megnyiljon az igazság útja. Holnap lesz Erzsébet szentté avatása. Jöjj el sírjához. Tárd ki anyai szíved nehéz fájdalmát. Ha hivő és egész szívvel fordulsz hozzá, meg nem csalatkozol!

— Ó, mondd el azon csodálatos gyógyulásokat! — esengett az özvegy. — Hadd bizakodjam, erősödjem általuk...

A herceg most széttárta az előtte fekvő pergamentlapokat. Legfelül ékes cifrázattal, arany- és cinoberszínű betűkkel állt a megszólítás:

Szentséges Atyánknak és Urunknak, IX-ik Gergely pápának fiúi engedelmességgel és alázatos hódolattal. Siegfried mainzi érsek, Reimund ciszstercitarendi apát, Konrád hitszónok.

— Ennek az iratnak eredetijét magam vittem el a Szentatyának. Azonkívül is kétszer jártam nála. Ebben vannak azon gyógyulások és csodatettek leírva, melyeket eskü alatt vallottak a gyógyultak és tanuik. Olvasgasd el asszonyom az éjtszaka folyamán. Nyisd meg szemedet az igazság fáklyavilága előtt. Meglásd, hivő leszel, mire feljő a hajnali csillag!

Konrád herceg elbúcsúzott. Az özvegy grófné

pislogó mécsfény mellett betűzgette az iratot, melynek eredetije ma is megvan a Vatikán levéltárában.

Konrád atya — a megboldogult fejedelemné gyóntatója — ugyanis szószékről hirdette ki, hogy mindazok, akik Erzsébet életében közbenjárása által vagy sírjánál, egészségüket visszanyerték, jelentkezzenek nála. A derék lelkipásztor látva az elhúnyt hercegné sírjánál a tömeges felgyógyulásokat, a Szentatyához kérelmet terjesztett Erzsébetnek szentté avatása iránt.

Ekkor IX. Gergely pápa látva az indokokat, megbízta a mainzi érseket, az eberhardi apátot és Konrád atyát, hogy együttesen vizsgálják meg, mennyiben felelnek meg ezek a csodák az igazságnak.

Igy jelentkezett harmincnégy gyógyult, akiket a két főpap és Konrád atya eskü alatt hallgatták ki.

Az esetek egészen különbözőek voltak. Több világtalan nyerte vissza látását. Egy púpos és görvélykóros leánykát kosárban hozták el szülői. A kosár ott maradt, a gyermek virgoncan távozott. Egy nehéz-nyavalyás néma fiú visszakapta beszélőképességét. Több sánta és béna eltörte mankóját, miután a jóságos Erzsébethez fordult segítségért. Egy kedélybeteg pap meggyógyult, stb.

De talán a legcsodálatosabb volt valamennyi között Fronhausen Lothgárd vallomása, aki családjával együtt erősíti, hogy hároméves Henrik fia egy heti lázas betegség után hajnalfelé megszünt lélekzeni. A gyermeken a halál minden jele mutatkozott. A megmerevedett és kihűlt fiúcskát anyja és nagyanyja keservesen siratták.

A két asszony nem tudott abba belenyugodni,

hogy a kedves gyermek beszédes ajka többé mosolyra ne nyíljon. Nagy fájdalmukban Erzsébethez fohászkodtak, akinek csodatetteiről sokat hallottak. Egész nap könyörögtek a fejedelemnéhez, hogy eszközölje ki a kis fiú feltámadását.

És a megmerevedett gyermek, aki órákhosszat semmi életjelt nem adott, egyszerre megmozdult. Szíve halkan dobogni kezdett, merev tagjaiba élet költözött. Gondos ápolás után a fiucska néhány hét mulva talpraállt.

A boldog és hálás szülők a távoli Mainzból zarándokoltak el Marburgba, hogy Erzsébetnek forró könnyek között hálálkodjanak. A szülőkkel a gyermek nagyanyja, Bertildisz és nagybátyja, Anselm is eljöttek vallomástételre és eskü alatt mondták el ezt a csodálatos kegyelmet.

A pápa Erzsébet halála után négy esztendővel, 1235-ben vette fel a jóságos fejedelemnét a szentek sorába, Perugiában nagy ünnepségek között.

Azután elrendelte, hogy egy év múlva, 1236. május 1-én legyen az ünnepélyes koporsófelnyitás Marburgban, amidőn Németországban is kihirdettessék a nagy örömhír, mely a dicső Erzsébet örökéletét fogja hirdetni.

Hát erre az alkalomra iparkodott a temérdek ember Marburgba. Konrád herceg is elindult vezeklő útjára, hogy még egyszer letérdelhessen a szent sógorasszony koporsója elé.

XIX. Az örök dicsőség útja.

A kelő nap első aranysugarai alighogy áttörték a kékesszürke hajnali ködpárákat, Marburgba özönlött a világ négy tája felől a búcsúsok sokadalma. Soha ennyi embert egy tömegben nem látott senki. Volt ott mindenféle ruhaviselet. Beszéltek ott mindenféle nyelven.

De akárminő nyelven is beszéltek a jámbor búcsúsok, minden ajak Erzsébet fejedelemnét dicsőítette. Minden szív érte dobbant hálás és meghatott szeretettel.

Egy esztendő telt el, amióta IX. Gergely pápa bullája, mely a thüringiai fejedelemné szentté avatását hírül hozta, megérkezett Németországba. Ez alatt az idő alatt a legfényesebb kastélyok és a legszegényebb sárkunyhók lakói azon iparkodtak, hogy május 1-én résztvehessenek az ünnepélyes körmeneten, mely Erzsébet testét átviszi ideiglenes sírjából örök nyughelyére.

Minden rendű és rangú keresztények beláthatatlan tömege hullámzott a girbe-gurba utcákon. A távoli Magyarországból is sűrű rajokban özönlöttek a magyar urak és asszonyságok pompás lovaikon, hogy megadják a szent királyi hölgynek az utolsó tiszteletet.

Több országból érkeztek érsekek, püspökök, apátok és mindenféle papi méltóságok, akik megjelenésükkel az ünnepély fényét akarták emelni.

A német lovagrend tagjai sorakoztak a sír körül legelől. Ők fogják a koporsót vállaikon vinni.

Végre megkondultak a harangok. Csengve-bongva hirdették a menet indulását. Az egyszerű ónkoporsót hat lovag emeli vállára. Legelől Konrád herceg.

Az egyházi méltóságok infulás, bíborpalástos serege után halad a német birodalom császára, II. Frigyes. Aki Erzsébetet özvegysége idején feleségül kérette.

A német császár, a világ leghatalmasabb uralkodója, különös módon öltözött fel.

Császári koronáját fejére tette. Testére pedig szürke szőrcsuhát öltött. Olyat, aminőben Erzsébet szolgálta az Úristent. A világ leghatalmasabb uralkodója daróccsuhában, mezítláb haladt a menet élén. Igy akarta határtalan tiszteletét kifejezni.

A császár mögött a választó fejedelmek, birodalmi hercegek, lovagok tömege sorakozott. A díszruhás főrangú asszonyok között Eichwald grófné lépkedett karján beteg fiával. Utánuk a búcsúsok sok ezernyi beláthatatlan sokasága.

És minden szemben a meghatottság forró könnyei. Minden ajkon a rajongó szeretet és öröm ujjongó megnyilatkozása.

— Dicsőség az Istennek! — zeng az ének ezerek ajkán szárnyalón.

Aki utolsó volt, így lépett a legelsők diadalmas sorába... Akit kigúnyoltak, megrágalmaztak, ül-

döztek és kitaszítottak, az felmagasztaltatott az égi és földi hatalmak által . . .

És amikor leengedték a koporsót a sírgödörbe, mely illatos rózsákkal volt kipárnázva puhára, az ezernyi könnyáztatta, átszellemült arc a májusi azúrkék égboltra szegezte rajongó tekintetét és felzúgott az ájtatos fohászkodás, mint mikor a tenger árja zúdul fel, mindent túlharsogva :

— Jóságos szent Erzsébet ! Könyörögj érettünk !

*

Aki Marburg városát felkeresi, elsőnek szemébe tűnik egy hatalmas gótikus templom : a Szent Erzsébet-templom.

A csúcsíves ablaksorok, hajszálfinom kőcsipkepárkányzatok sok évszázad elmúltáról regélnek . . . Az ódon templom dacolt az idő mindent megőrlő vasfogával, dacolt a századok viharával. Épen és sértetlenül áll ma is.

Ezt a templomot Konrád herceg építette a német lovagrend segítségével és annak a rengeteg ezüst és arany ajándéknak felhasználásával, amely a csodatévő szent asszony sírjánál összegyűlt.

Húsz évig dolgoztak a legelső mesterek a monumentális épületen, melyet 1255-ben szenteltek fel. A gyönyörű templom nevezetes műkincs ma is. Pompás festményei és diszítései valódi műremekek. Ezüst ereklyeszekrényben őrzik szent Erzsébet csontjait, melyeket a betegek és búcsúsok tízezrei keresnek fel évről-évre.

Itt alussza örök álmát a magyar királyleány, aki elszármazott édes hazájából, hogy idegen ország

minden asszonyának és leányának örök dicsősége és ragyogó példaképe legyen.

Aki életében szenvedett, tűrt, mérhetetlenül sokat, hogy holta után minden hivő léleknek segítségére legyen a földi élet rögös útján való haladásban és az örök boldogság felé való törekvésben.

A szenvedő emberiség vigasza és segítője ma is Árpádházi Szent Erzsébet.

TARTALOM.

Oldal

Előszó 3
I. Az ájtatos szívű gyermek 10
II. Elszakítva a szülői háztól 14
III. Szomorú gyermekkor 18
IV. Az édesanya borzalmas halála 21
V. Jámborságért dorgálás 24
VI. Oltártól a boldogság felé 29
VII. A könyörületesség kedves az Úrnak ... 32
VIII. Csodálatos események történnek ... 36
IX. A szenvedések a kereszt jegyében kezdődnek 42
X. Jézus vitéze Urához tér 45
XI. Árulás fosztja meg a tróntól... 47
XII. Kitaszítva a téli éjtszakába 53
XIII. Sertésól nyujt menedéket 58
XIV. A halott megbékíti az élőket 62
XV. Útban a tökéletesség felé 72
XVI. Az ima varázsereje 80
XVII. Megnyílt az ég kapuja 86
XVIII. Szent Erzsébet csodatételei 94
XIX. Az örök dicsőség útja 107

Legszebb és legolcsóbb karácsonyi és iskolai jutalomkönyvek a «Magyar Jövő Könyvtára» kiadványai.

Csupa díszesebb kiállítású, nagyobb alakú könyvek.

1. **Amerikai magyar költők.**
   Pompás gyüjteménye Amerikába szakadt véreink költészetének, amelyben új motivum a gyári és bánya-költészet.
2. **Palik Ferenc: Attila sírja.** Fantasztikus ifjúsági regény.
3. **Gárdonyi Géza: Isten rabjai.**
4. « « **Az én falum.**
5. **Radványi Kálmán: Nyugat országain keresztül.**
   Húszíves, pompás kiállítású kötet, amely nemcsak élvezetes olvasmány, de tanulságos is.
6. **Gyomlay László: Korompay Pista öröksége.** (Ifj. regény.)
7. **Gárdonyi Géza: Április.** (Költemények.)
8. « « **A két katicabogár.**
9. **Gyomlay László: A bártfai harangok.** (Ifjúsági elbeszélések.)
10. « « **A mi táborunk.** (Regényes történetek a cserkésztáborból.)
11. **Balogh Anna: A szikra kipattant.**
    Poetikus leányregény. Irója nemcsak a női lélek pompás ismerője, hanem hivatott művelője az irodalomnak is.
12. **Hunyady Béláné: A fejedelmi koldusasszony.**
    Szent Erzsébet életéről szól ez a kedves kötet élvezetes előadásban.

Felhívjuk az intézetek figyelmét a kiadásunkban díszes kötött formában megjelent **Pokorny Emánuel: Imakönyvre.** Katholikus növendékeknek szebb ajándékkötetet el sem gondolhatunk, mint ezt az imakönyvet.

Megrendelési hely:

MAGYAR JÖVŐ IGAZGATÓSÁGA

Budapest, VII., Damjanich-utca 50.

Telefon: J. 109–63.

MAGYAR
·JÖVŐ·